ETICOF

DIDAKTIKA EKOLOGICKÉHO POĽNOHOSPODÁRSTVA VO VYSOKOŠKOLSKOM VZDELÁVANÍ

Sprievodca konverziou

eticof.uniag.sk

Financovaný Európskou úniou

Financované Európskou úniou. Vyjadrené názory a postoje sú názormi a vyhláseniami autora(-ov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo SAAIC. Európska únia ani SAAIC za ne nepreberajú žiadnu zodpovednosť.

Táto publikácia bola vypracovaná a publikovaná v rámci projektu
Vzdelávanie, praktická príprava a inovácie pri konverzii na ekologické poľnohospodárstvo (ETICOF)
eticof.uniag.sk

Koordinátor projektu:

Norbert Floriš

Editori:

Jan Moudrý & Chisenga Emmanuel Mukosha

Autori:
Jan Moudrý, Chisenga Emmanuel Mukosha, Eliška Hudcová, Lea Doobe, Achim Franko, Norbert Floriš, Paulina Jancsovszka, Magdaléna Lacko-Bartošová, Apolka Ujj, Birgit Wilhelm

Publikované: 2026

Toto dielo je licencované pod licenciou Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). Kópiu licencie nájdete na stránke creativecommons.org/licenses/by/4.0/.

Partnerské inštitúcie

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
Trieda Andreja Hlinku 2, 949 76 Nitra-Chrenová
Slovenská republika
www.uniag.sk

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Branišovská 31a, 370 05 České Budějovice
Česká republika
www.jcu.cz

Thüringer Ökoherz e.V.
Schlachthofstraße 8-10, 99423 Weimar
Nemecko
www.oekoherz.de

Maďarská univerzita poľnohospodárstva a prírodných vied
Gödöllő, Páter Károly u. 1, 2100
Maďarsko
www.uni-mate.hu

Vysoká škola aplikovaných vied Erfurt
Leipziger Str. 77, 99085 Erfurt
Nemecko
www.fh-erfurt.de

Obsah

Partnerské inštitúcie 2
Úvod 4
Časť 1: TEÓRIA VYSOKEJ KVALITY VZDELÁVANIA 5
1. Kompetencie kvalifikovaných pedagógov 5
2. Zážitkové učenie sa 8
3. Cyklus učenia sa 10
4. Koncept Nextfood 13
5. Integrácia zážitkového učenia sa do praxe 16
Časť 2: METÓDY A TECHNIKY UČENIA SA 17
6. Premysli-Poraď sa-Prezentuj (PPP) 17
7. Tvorba plánovacej mapy 20
8. Metóda skladačky 22
9. Získanie súhlasu 26
10. Tichá prechádzka 28
11. Tvorba vizualizácií 31
12. Predajný argument s FAB 33
13. Akvárium 36
14. Barometer názorov 39
15. Bohatý obraz 41
Časť 3: VZOROVÉ MODULOVÉ KURZY 43
16. Analýza vhodnosti farmy na konverziu na ekologické poľnohospodárstvo 44
17. Nechemická regulácia zaburinenosti v ekologickom systéme 50
18. Ekonomické aspekty konverzie na ekologické poľnohospodárstvo 54
19. Komunikácia v procesoch zmien a obhajoba ekologického poľnohospodárstva 58
20. Prispôsobenie sa klimatickej zmene v ekologickom poľnohospodárstve a alternatívne poľnohospodárske prístupy 64
Ďalšia inšpirácia na štúdium procesu učenia sa 72

Úvod

Ekologické poľnohospodárstvo je viac než len alternatívny výrobný systém – predstavuje transformačný prístup, ktorý si vyžaduje prehodnotenie poľnohospodárskych postupov, ekonomických stratégií a environmentálnej zodpovednosti. S rastúcim globálnym dopytom po ekologických produktoch sú inštitúcie vysokoškolského vzdelávania vyzývané pripravovať novú generáciu odborníkov, ktorí budú schopní zvládnuť komplexnosť tohto prechodu s odbornosťou a sebadôverou.

Projekt Erasmus+ Vzdelávanie, praktická príprava a inovácie pri konverzii na ekologické poľnohospodárstvo (ETICOF) reaguje na túto potrebu prostredníctvom rozvoja inovatívnych pedagogických zdrojov pre výučbu a vzdelávanie v oblasti ekologického poľnohospodárstva. Spájaním piatich partnerských inštitúcií zo štyroch európskych krajín projekt ETICOF integruje európske a národné politické priority s praktickými prístupmi k výučbe. Jeho cieľom je posilniť rozvoj ekologického poľnohospodárstva podporou pedagógov a študentov prostredníctvom poskytovania štruktúrovaných a vysokokvalitných vzdelávacích nástrojov.

Kľúčovými výstupmi tohto úsilia sú dva komplementárne produkty: Pedagogická príručka, ktorá poskytuje teoretické východiská, inovatívne vyučovacie metódy a reflexívne postupy určené pre dospelých študentov, a Vzorové modulové kurzy (Exemplary Module Courses EMC), ktoré prevádzajú obsah učebných osnov do flexibilných jednodňových výučbových jednotiek.

Tieto zdroje spoločne preklenujú priepasť medzi teóriou a praxou. Poskytujú pedagógom metodické nástroje na podporu kritickej reflexie, tvorivosti a participatívneho učenia a zároveň ponúkajú študentom štruktúrované príležitosti na zapojenie sa do riešenia reálnych výziev v ekologickom poľnohospodárstve. Týmto spôsobom publikácia Didaktika ekologického poľnohospodárstva vo vysokoškolskom vzdelávaní podporuje excelentnosť vo výučbe, rozvoj celoživotného vzdelávania a prispieva k širšiemu prechodu k udržateľným potravinovým systémom.

Časť 1: TEÓRIA VYSOKEJ KVALITY VZDELÁVANIA

Prvá časť pedagogickej príručky predstavuje základné aj doplnkové zručnosti a kompetencie kvalifikovaných pedagógov. Následne je rozpracovaný samotný proces vyučovania. Na záver sú uvedené základné odporúčania pre tvorbu vyučovacích materiálov a vzdelávacích aktivít.

1. Kompetencie kvalifikovaných pedagógov

1.1 Základné zručnosti

Od každého pedagóga sa očakáva kombinácia technických vedomostí, pedagogických zručností, komunikačných zručností a praktických skúseností. Kvalifikovaní pedagógovia zohrávajú kľúčovú úlohu pri formovaní kvality vzdelávania a celkovom rozvoji študentov tým, že prispôsobujú výučbové metódy rôznym štýlom učenia a zabezpečujú, aby všetci študenti mali príležitosť uspieť.

V kontexte projektu ETICOF odborné vedomosti zahŕňajú komplexné pochopenie ekologického poľnohospodárstva, jeho princípov, postupov a predpisov. Vyžadujú sa tiež vedomosti o jeho prínose pre životné prostredie, krajinu, vodné hospodárstvo, ľudské zdravie a spoločnosť.

Pedagogické zručnosti závisia od používania efektívnych vyučovacích metód, vrátane interaktívnych a participatívnych nástrojov, techník a prístupov, ako sú praktické workshopy, exkurzie a skupinové diskusie. Pedagógovia by sa mali oboznámiť s vytváraním štruktúrovaných, ucelených a komplexných učebných osnov prispôsobených rôznym úrovniam vzdelávania a potrebám učiacich sa. Mali by byť tiež schopní navrhovať hodnotenia, ktoré presne hodnotia porozumenie a pokrok a poskytujú konštruktívnu spätnú väzbu.

Komunikačné zručnosti zahŕňajú rýchly a efektívny prejav, ale najmä jasné a pútavé vysvetľovanie zložitých konceptov. Pedagóg musí vedieť aktívne počúvať a rozumieť otázkam, obavám a spätnej väzbe študenta, aby efektívne podporil jeho učenie. Okrem toho by mal byť flexibilný pri prispôsobovaní vyučovacích metód a materiálov na základe zázemia študenta a jeho ambícií týkajúcich sa konečných cieľov.

Praktické skúsenosti v ekologickom poľnohospodárstve sú jadrom zdieľania reálnych poznatkov a praktických tipov. Ideálne je, ak pedagóg dokáže poskytnúť riešenia bežných

problémov, ktoré sa vyskytujú počas procesu konverzie, alebo poradiť, kde možno nájsť vhodné podporné zdroje. Silné prepojenie s komunitou zainteresovaných strán v ekologickom poľnohospodárstve vrátane miestnych ekologických farmárov, strešných organizácií a sietí, certifikačných agentúr a ďalších relevantných aktérov je veľmi priaznivé pre uľahčenie vzdelávacích príležitostí a podpory.

1.2 Ďalšie zručnosti

Ďalšie odporúčania pre zručnosti a kompetencie pedagóga, ktoré podporujú proces učenia, zahŕňajú motivačné a inšpiratívne zručnosti, poznanie vhodných technológií a vzdelávacích zdrojov, prispôsobenie obsahu cieľovej skupine, ako aj etický a udržateľný prístup vo vzdelávaní

Pedagógovia, ktorí prejavujú vášeň, nadšenie a osobné nasadenie pre ekologické poľnohospodárstvo, pôsobia dôveryhodnejšie, inšpiratívnejšie a motivujúcejšie.
Vďaka tomu je jednoduchšie vytvoriť podporné vzdelávacie prostredie, ktoré podnecuje experimentovanie a učenie sa z chýb.

Používanie digitálnych nástrojov a zdrojov, ako aj poznanie technológií, ako sú online vzdelávacie platformy, multimediálne prezentácie a virtuálne prehliadky fariem, je veľmi prospešné. Učiaci sa by sa mali oboznámiť s najnovším vývojom, výskumom a technológiami v oblasti ekologického poľnohospodárstva.

Dospelí študenti sú heterogénnou skupinou s rôznymi skúsenosťami a očakávaniami. Preto by mal byť obsah a učebné materiály prispôsobené rozmanitému publiku, ktoré zahŕňa rôzne vekové skupiny, úrovne vzdelania a preferované štýly učenia sa. Kľúčovým prvkom je prepojenie obsahu s miestnym kontextom učiacich sa a so špecifickými podmienkami ich fariem a komunít, aby bolo vzdelávanie praktické, zmysluplné a priamo využiteľné v praxi.

Základnými hodnotami v ekologickom poľnohospodárstve sú udržateľnosť, minimalizácia poškodenia prírody a etické poľnohospodárske postupy. Učiaci sa sú povzbudzovaní, aby kriticky zhodnotili svoje postupy a zvážili dlhodobé dôsledky svojich činov.

Medzi ďalšie odporúčania pre výučbu konverzie na ekologické poľnohospodárstvo patria:

- Kombinované vzdelávanie, ktoré kombinuje výučbu v triede s praktickou prácou v teréne.
- Prípadové štúdie a príklady dobrej praxe: Použite príklady z reálneho života na ilustráciu výziev a výhod procesu konverzie.
- Praktické aktivity: Zapojte študentov do testovania pôdy, kompostovania a ekologickej kontroly škodcov.
- Kolaboratívne vzdelávanie: Podporujte komunitu praxe, kde si jednotlivci môžu vymieňať skúsenosti, navzájom sa podporovať a učiť sa.
- Neustály profesionálny rozvoj: Zapojte sa do priebežného vzdelávania prostredníctvom workshopov a kurzov a vytváraním siete s inými odborníkmi v danej oblasti.
- Rozvíjaním týchto zručností a kompetencií môžu pedagógovia efektívne sprevádzať učiacich sa konverziou na ekologické poľnohospodárstvo, čím sa tento proces stane tak vzdelávacím, ako aj inšpiratívnym.

2. Zážitkové učenie sa

Táto pedagogická príručka je inšpirovaná metódou zážitkového učenia (Phronesis). Zážitkové učenie je aktívny, praktický a interaktívny prístup k vzdelávaniu, pri ktorom jednotlivci získavajú vedomosti a zručnosti prostredníctvom priamej skúsenosti, a nie pasívnym prijímaním informácií. Táto metóda učenia sa riadi štruktúrovaným cyklom učenia, ktorý zahŕňa konkrétnu skúsenosť, reflexívne pozorovanie, abstraktné zovšeobecnenie a aktívne experimentovanie. Ide o proces, v ktorom sa jednotlivci – samostatne alebo v spolupráci s inými – usilujú reflektovať, vyhodnocovať a transformovať svoje skúsenosti, aby objavili nové zdroje a možnosti, ktoré tieto skúsenosti ponúkajú. Týmto novozískaným informáciám sa potom priraďujú osobné významy s individuálnym dopadom na bezprostrednú realitu života a existovania v ňom.

Úspech zážitkového učenia sa riadi niekoľkými základnými princípmi, ktoré zabezpečujú, že študenti aktívne využívajú svoje skúsenosti a efektívne aplikujú svoje novozískané vedomosti do praxe. Medzi základné princípy patria

- **Učenie prostredníctvom činnosti:** Vedomosti sa získavajú prostredníctvom praktických skúseností, a nie pasívnym počúvaním alebo čítaním.
- **Reflexia**: Študenti musia premýšľať o svojich skúsenostiach, aby získali poznatky, identifikovali vzorce a pochopili význam svojho konania
- **Aktívna účasť:** Študenti sa aktívne zapájajú do procesu učenia, riešia problémy reálneho sveta a robia rozhodnutia, ktoré ovplyvňujú výsledky.
- **Riešenie problémov a kritické myslenie:** Zážitkové učenie sa povzbudzuje študentov k analýze situácií, kritickému mysleniu a tvorivému hľadaniu riešení.
- **Prispôsobivosť a flexibilita:** Učenie prebieha v dynamickom prostredí, čo si vyžaduje, aby sa študenti prispôsobovali, experimentovali a zdokonaľovali svoje prístupy na základe spätnej väzby.
- **Personalizované a zmysluplné učenie sa:** Skúsenosti by mali byť relevantné pre záujmy, ciele a predchádzajúce vedomosti študenta, aby sa zvýšila motivácia a angažovanosť.

- **Spolupráca a sociálna interakcia:** Učenie sa často zlepšuje prostredníctvom tímovej práce, diskusií a interakcií s rovesníkmi, ktoré podporujú komunikačné a kooperatívne zručnosti.
- **Aplikácia vedomostí:** Študenti uplatňujú získané vedomosti v nových a rozmanitých situáciách, čím posilňujú svoje pochopenie a prenášajú učenie do praxe.
- **Neustále učenie sa:** Zážitkové učenie je prebiehajúci proces, v ktorom sa chyby a zlyhania vnímajú ako príležitosti na rast a zlepšenie.

3. Cyklus učenia sa

Nástrojom bežne používaným v zážitkovom učení je cyklus učenia sa. Cyklus učenia sa predstavuje štruktúrovaný proces, ktorý opisuje, ako jednotlivci získavajú, spracovávajú a aplikujú vedomosti prostredníctvom série vzájomne prepojených fáz alebo etáp. Cieľom je analyzovať každú funkčnú skúsenosť. Diskusia by mala byť úzko prepojená s práve prežitou skúsenosťou, aby bola prospešná. Existuje niekoľko rôznych modelov cyklov učenia.

3.1 Kolbov cyklus zážitkového učenia sa

Jedným z najznámejších modelov je Kolbov cyklus zážitkového učenia sa, ktorý vypracoval americký pedagóg David A. Kolb. Kolbovu prácu ovplyvnili myšlienky Johna Deweyho, Kurta Lewina a Jeana Piageta, ktorí sa tejto problematike venovali už skôr a zdôrazňovali význam skúsenosti v procese učenia. Kolbov model je založený na myšlienke, že učenie je nepretržitý proces, v ktorom jednotlivci získavajú vedomosti prostredníctvom priamej skúsenosti, reflexie, konceptualizácie a experimentovania. Model berie do úvahy, že konkrétna situácia sa líši od abstraktnej a že verbálne informácie musia byť doplnené skúsenosťami v rámci procesu učenia sa. Každý proces učenia sa obsahuje štyri zložky: konkrétnu skúsenosť (zážitok), reflexívne pozorovanie (reflexia), abstraktnú konceptualizáciu (premýšľanie) a aktívne experimentovanie (konanie). Začína sa aktivitou, na konci ktorej nasleduje analýza a reflexia, kde sa analyzujú dôležité momenty pri plnení úlohy. Ďalším krokom je zovšeobecnenie zložiek, ktoré ovplyvnili aktivitu a o ktorých sa predpokladalo, že budú užitočné v podobných situáciách v budúcnosti. Posledným krokom je potom aktívne overenie novozískanej skúsenosti.

Štyri fázy Kolbovho cyklu zážitkového učenia sa:

I. **Konkrétna skúsenosť (zážitok):** Proces učenia sa začína priamou skúsenosťou, pri ktorej sa jednotlivci aktívne zapájajú do úlohy, experimentu alebo reálnej situácie. Táto fáza kladie dôraz na praktické učenie, pri ktorom sa jednotlivci zúčastňujú na aktivite bez toho, aby ju v danom momente nutne podrobne analyzovali.

II. **Reflektívne pozorovanie (Reflexia):** Po zapojení sa do skúsenosti si účastníci vyhradia čas na zamyslenie sa nad tým, čo sa stalo. Táto fáza zahŕňa pozorovanie,

analýzu a kritické premýšľanie o skúsenosti s cieľom pochopiť, čo fungovalo, čo nefungovalo a čo by sa dalo zlepšiť.

III. **Abstraktná konceptualizácia (Premýšľanie):** V tejto fáze študenti spájajú svoje úvahy s teóriami, princípmi a rámcami. Na základe svojich skúseností a úvah rozvíjajú nové nápady alebo upravujú existujúce koncepty.

IV. **Aktívne experimentovanie (Konanie)**: V záverečnej fáze študenti aplikujú svoje novo nadobudnuté vedomosti na nové situácie, testujú rôzne prístupy a zdokonaľujú svoje zručnosti. Tento krok vedie k novým skúsenostiam, čím sa cyklus začína odznova.

Kolbov cyklus zážitkového učenia sa

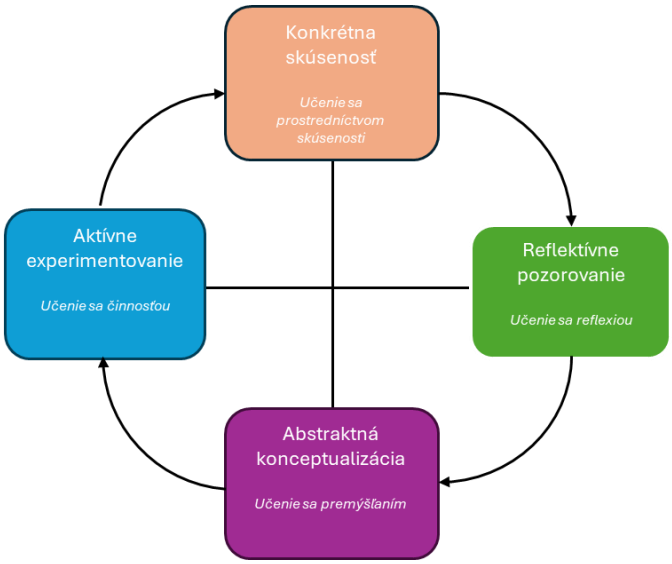

Obrázok 1. Kolbov cyklus zážitkového učenia sa (upravené podľa Kolba 1984).

Predložený model možno rozdeliť na dve časti. Prvá opisuje konkrétnu činnosť zahrňujúcu skúsenosť s niečím novým, po ktorej nasleduje reflexia a aplikácia novozískaných poznatkov. Druhá časť sa zameriava na hĺbkové spracovanie predchádzajúcej skúsenosti a reflexiu. Týmto spôsobom si učiaci sa vytvára všeobecnejší úsudok, ktorý môže uplatniť vo svojom živote. Dôležitým doplňujúcim aspektom je začlenenie sociálnej a kultúrnej konštrukcie učenia sa do cyklu zážitkového učenia. Tento pohľad zdôrazňuje, že učenie sa je individuálny proces, ktorý je hlboko ovplyvnený sociálnymi interakciami a kultúrnym kontextom.

Ďalší rozmer zdôraznil John Dewey (ktorý už bol spomenutý vyššie ako zdroj vplyvu pre Kolbov cyklus učenia sa). Vo svojej teoretickej koncepcii zdôraznil, že:

- Skúsenosť je základom učenia sa,
- Učiaci sa aktívne vytvára svoje skúsenosti,
- Tento proces je neoddeliteľne holistický,
- Učenie sa je sociálne a kultúrne konštruované a
- Celý vzdelávací proces je silno ovplyvnený so socio-emocionálnym kontextom, v ktorom prebieha.

Ďalším dôležitým doplňujúcim aspektom je začlenenie sociálnej a kultúrnej konštrukcie učenia sa do cyklu zážitkového učenia sa. Tento prístup zdôrazňuje, že učenie sa nie je len individuálny kognitívny proces, ale je hlboko formované sociálnymi interakciami, kultúrnymi normami a hodnotami, v ktorých sa vzdelávanie odohráva.

V tomto prístupe by mala byť orientácia na činnosť opäť vnímaná ako základný princíp vzdelávacích aktivít. Ideálne by bolo, keby dospelí učiaci sa mali možnosť pozorovať a zapájať sa do praktík ekologického poľnohospodárstva, čím by prostredníctvom vlastnej účasti a reflexie získavali skúsenosti a budovali poznanie nielen o konkrétnych činnostiach, ale aj o fungovaní celého systému. Tento prístup zároveň vychádza z predpokladu, že minulé procesy a vzorce nemusia nevyhnutne poskytovať odpovede na súčasné a budúce výzvy. Preto sa nestačí len učiť z minulosti; je potrebné rozvíjať aj učenie sa zamerané na budúcnosť. Súčasťou tohto prístupu je aj rozvíjanie vizionárskeho myslenia a morálnej predstavivosti.

3.2 Hodnotenie zážitkového učenia sa

Pri integrácii zážitkového učenia sa do vzdelávacích formátov môže vzniknúť otázka hodnotenia, keďže tradičné formy hodnotenia sa nezhodujú s tým, ako tento prístup funguje. Hodnotenie zážitkového učenia sa vyžaduje mnohostranný prístup, ktorý hodnotí proces aj výsledky praktických skúseností. Metódy, ako reflexné denníky, prípadové štúdie a hodnotenia portfólií umožňujú učiacim sa dokumentovať svoje skúsenosti, výzvy a postrehy. Hodnotenie založené na pozorovaní, kde učitelia hodnotia zapojenie študentov do reálnych úloh, poskytujú priamu spätnú väzbu o rozvoji zručností. Okrem toho, hodnotenia od kolegov a sebahodnotenia podporujú študentov v kritickej analýze a pokroku v učení sa.

4. Koncept Nextfood

Koncept Nextfood je inovatívny vzdelávací model založený na kompetenciách, ktorého cieľom je podporovať udržateľné poľnohospodárstvo prostredníctvom zážitkového učenia sa, spolupráce viacerých aktérov a vzdelávania založeného na kompetenciách. Tento Prístup Nextfood je model učenia sa orientovaný na akciu, ktorý spája učiacich sa, poľnohospodárov, výskumníkov a zainteresované strany s cieľom riešiť základné výzvy v oblasti agroekológie a výroby potravín. Integruje praktickú prácu v teréne, participatívny výskum a reflexívne učenie sa, ako je znázornené na obrázku 2 nižšie.

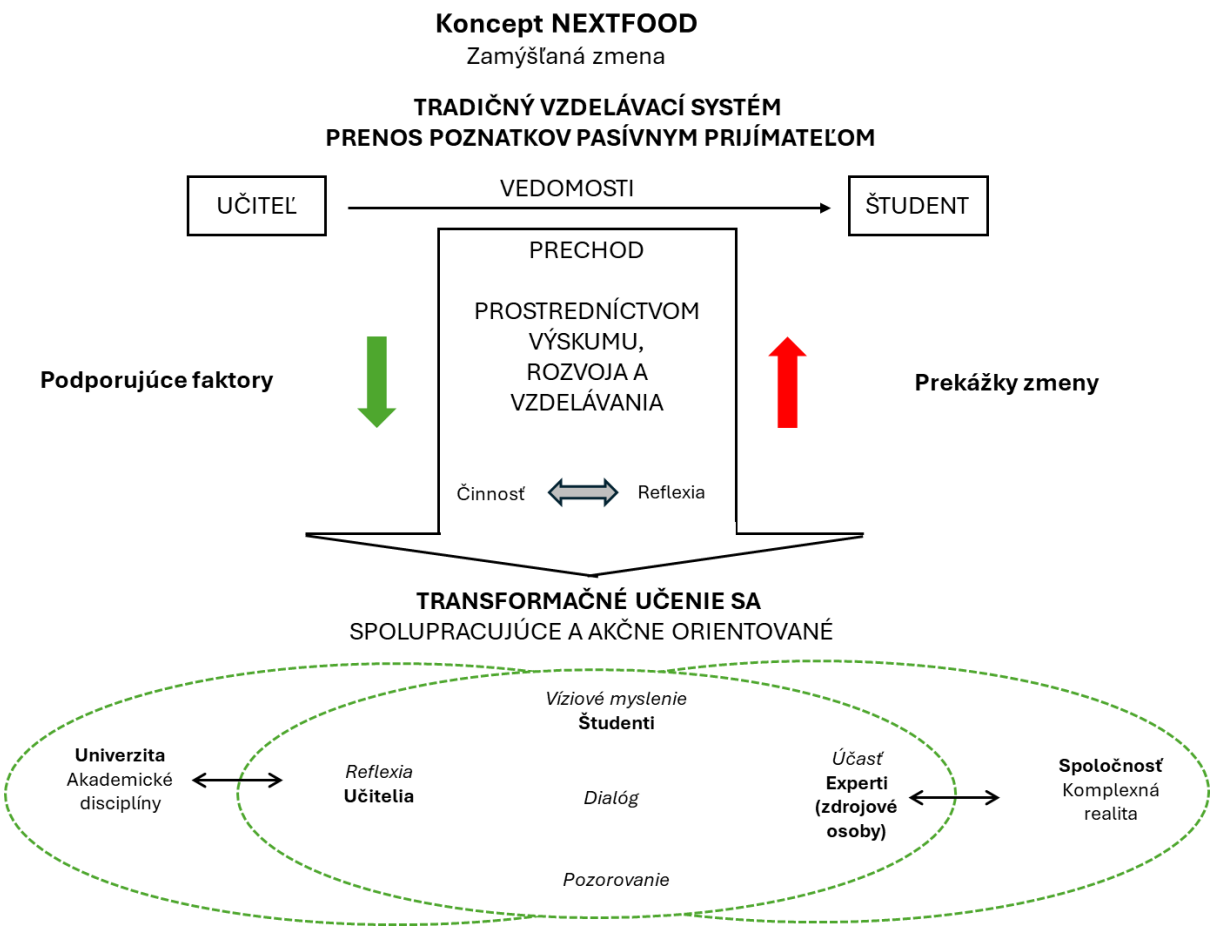

Obrázok 2. Koncept Nextfood: Prechod k transformatívnemu a akčnému učeniu sa (upravené podľa Lieblein et al., 2021).

Koncept Nextfood podporuje spoločný dialóg medzi všetkými zainteresovanými stranami, v rámci ktorého sa študenti, pedagógovia a ďalší spoločenskí aktéri môžu stretávať a učiť sa jeden od druhého. Priestor pre dialóg zahŕňa päť kľúčových kompetencií: pozorovanie, reflexiu, aktívna účasť, dialóg a vizionárske (tvorivé a strategické) myslenie.

Akčne orientovaný vzdelávací proces, v ktorom pedagógovia povzbudzujú študentov, zainteresované strany a komunity, aby priniesli svoj vlastný kapitál, je založený na demokratických princípoch. Pedagógovia oboznamujú študentov s relevantnými teóriami a konceptmi a precvičujú potrebné zručnosti. Ďalšie zručnosti a vedomosti sa získavajú prostredníctvom kľúčových kompetencií uvedených v koncepte Nextfood:

- **Pozorovanie** je východiskovým bodom pre pochopenie zložitých situácií v teréne. Je subjektívne a vychádza z konkrétneho problému.
- **Reflexia**, ako uvádza Kolb, premieňa skúsenosť na poznanie. Skúma a analyzuje naše postoje, skúsenosti, činy a vzájomné interakcie. Reflexia predstavuje pozorovanie vnútorného sveta. Príklad:
    - Zamyslite sa nad kurzom, ktorý ste absolvovali, ale z ktorého ste si veľa neodniesli – aký bol dôvod? Bolo to kvôli nedostatočnej interakcií, nezrozumiteľným pokynom alebo absencii prepojenia s reálnym svetom? Zamyslenie sa nad takýmito skúsenosťami nám môže pomôcť zistiť, čo najčastejšie bráni tomu, aby sme sa učili efektívne.
    - Teraz naopak, spomeňte si na kurz, v ktorom ste sa veľa naučili – čo ho urobilo prínosným? Bola to napríklad interaktívnosť hodín, nadšenie lektora alebo to, že témy boli pre vás zaujímavé a prínosné? Keď si tieto faktory uvedomíme, môžeme lepšie pochopiť, čo robí vyučovanie skutočne efektívnym.
- **Aktívna účasť** je transformačný proces zameraný na vytváranie pozitívnej zmeny. Prepája predchádzajúce skúsenosti s kompetenciami potrebnými na riešenie nových problémov. Poskytuje spoločnú skúsenosť, ktorá vytvára kontext pre diskusie v triede.
- **Dialóg** nám pomáha uvedomiť si povahu vlastného myslenia. Zvyšuje našu schopnosť počúvať a vnímať, ako ostatní vyjadrujú svoje myšlienky. Dialóg vytvára bezpečný priestor na skúmanie a spochybňovanie predpokladov, z ktorých naše myslenie vychádza.
- **Vízionárske (tvorivé a strategické) myslenie** v tomto procese znamená vedieť sa pozrieť dopredu s predstavivosťou a pochopením, čo je pre nás dôležité.

Pomáha nám vytvárať predstavu o tom, ako by mohla vyzerať lepšia budúcnosť, nadväzuje na to, čo sme sa naučili v minulosti, a vedie nás k udržateľnejšiemu smeru. Umožňuje nám premýšľať o rôznych možnostiach, ktoré budúcnosť môže priniesť.

Počas procesu učenia sa pedagóg vedie všetky aktivity a rozvoj kompetencií, pričom spája základné pedagogické zručnosti s doplnkovými schopnosťami, ktoré zohľadňujú priebeh učenia sa, ako aj sociálny, kultúrny a emocionálny kontext, ktorý naň vplýva. Učenie by malo byť zároveň zamerané na inovácie a budúcnosť.

5. Integrácia zážitkového učenia sa do praxe

Pri vytváraní modulov a kurzov je dôležité postupovať systematicky so zameraním sa na učiaceho sa. Takýto prístup pomáha zabezpečiť, aby sa vedomosti skutočne prenášali a učiaci sa boli aktívne zapojení. Ak chceme uplatniť zážitkové učenie sa v praxi, pedagógovia by mali študentom poskytnúť priestor na praktické skúsenosti, zamyslenie sa nad tým, čo sa naučili a priebežné zlepšovanie. Treba začať stanovením jasných vzdelávacích cieľov, ktoré sú v súlade s celkovými cieľmi kurzu a zručnosťami, ktoré majú študenti nadobudnúť.

Efektívne plánovanie je nevyhnutné na integráciu zážitkového učenia sa do aktivít ekologického poľnohospodárstva. Pedagógovia a lektori by mali:

- ✓ **Stanoviť jasné vzdelávacie ciele:** Ujasnite si, aké konkrétne vedomosti a zručnosti by si mali študenti z aktivít odniesť, a uistite sa, že sú v súlade s cieľmi kurzu.
- ✓ **Pripraviť praktické aktivity:** Vymyslite úlohy, ktoré študentov aktívne zapoja — napríklad príprava pôdy, plánovanie striedania plodín či výroba kompostu.
- ✓ **Usporiadať priebeh učenia sa:** Zorganizujte aktivity tak, aby na seba logicky nadväzovali (aplikujte Cyklus zážitkového učenia sa) – od praktickej skúsenosti cez reflexiu až po skúšanie nových riešení.
- ✓ **Podporovať reflexiu a spätnú väzbu:** Vytvorte priestor, kde sa študenti môžu zamyslieť nad tým, čo sa naučili, napríklad prostredníctvom denníkov, skupinových diskusií alebo spätnej väzby od mentorov.
- ✓ **Zaradiť hodnotenie:** Sledujte pokrok pomocou pozorovania, sebahodnotenia a hodnotenia projektov, aby ste vedeli, ako sa študenti zlepšujú.
- ✓ **Poskytovať podporu a zdroje:** Pomôžte študentom tým, že im dáte usmernenia, študijné materiály a možnosť učiť sa od skúsených farmárov alebo agronómov.

Časť 2: METÓDY A TECHNIKY UČENIA SA

Efektívne učenie sa vyžaduje kombináciu metód a techník, ktoré zohľadňujú rôzne štýly učenia sa a zvyšujú zapamätávanie si poznatkov. Zoznam desiatich metód a techník učenia sa ponúka pedagógom a dospelým učiacim sa nástroje na zamyslenie sa, ako funguje proces učenia sa a ako ho možno zlepšiť. Každá metóda obsahuje názov navrhovanej techniky, časovú náročnosť, potrebné materiály,atď.

6. Premysli-Poraď sa-Prezentuj (PPP)

Časová náročnosť: Flexibilná, približne 30 minút

Potrebné materiály: Papier na písanie

Odporúčané prostredie: Učebňa alebo online prostredie

Ciele:

- ✓ Povzbudiť študentov, aby sa vo vysokom počte zúčastnili na výučbe.
- ✓ Pomôcť študentom lepšie pochopiť tému.
- ✓ Naučiť študentov filtrovať informácie a vyvodzovať závery.
- ✓ Rozvíjať schopnosť študentov byť ochotný uvažovať aj o iných pohľadoch na tú istú tému.

Opis metódy

Metóda *Premysli–Poraď saj–Prezentuj* je navrhnutá z dôvodu, aby podporovala dospelých učiacich sa premýšľať o danej téme, formulovať vlastné myšlienky a následne ich zdieľať s partnerom. Táto vzdelávacia metóda podporuje aktívnu účasť tým, že zapája všetkých študentov, na rozdiel od tradičného spôsobu otázka–odpoveď (metóda recitácie), kde učiteľ položí otázku a odpovedá na ňu len jeden študent. Uvedená metóda dáva každému účastníkovi príležitosť podeliť sa o svoje myšlienky aspoň s jednou ďalšou osobou, čím sa zvyšuje ich pocit zapojenia sa do procesu učenia sa. *Premysli–Poraď sa–Prezentuj* možno využiť aj ako nástroj formatívneho hodnotenia; počas diskusií môže pedagóg pozorovať prebiehajúce rozhovory a reagovať na ne podľa potreby. V rámci tejto metódy majú študenti po oboznámení sa s problémom čas na individuálne premýšľanie, potom pracujú na riešení problému vo dvojiciach a napokon spoločne prezentujú svoje nápady celej skupine.

Postup krok za krokom

- ✓ **Krok 1:** Zvoľte tému, ktorej sa budete na vyučovacej hodine venovať. Vysvetlite študentom (účastníkom) stratégiu a cieľ. Uveďte jasné pokyny k ďalšej diskusií. Vysvetlite, že (1) najprv budú premýšľať individuálne o téme alebo odpovedať na otázku, (2)) potom sa spoja s partnerom a budú diskutovať o téme alebo otázke vo dvojici a (3) nakoniec prezentujú svoje myšlienky so zvyškom celej skupiny.
- ✓ **Krok 2:** *Premysli* – Učiteľ položí konkrétnu, podnetnú otázku k téme, o ktorej sa bude diskutovať. Študenti sa na chvíľu zamyslia nad tým, čo už o téme vedia alebo sa naučili (zvyčajne 3–5 minút).
- ✓ **Krok 3:** *Poraď sa* – Každý študent si nájde svoju dvojicu spomedzi spolužiakov. Učiteľ môže dvojice vytvoriť sám alebo nechať študentov, aby si partnera vybrali. V párach si vymieňajú svoje názory, diskutujú o témach a kladú si navzájom otázky (5–10 minút).
- ✓ **Krok 4:** *Prezentuj* – Každý pár si vyberie, ktorý z jeho dvoch členov predstaví spoločné myšlienky, nápady a otázky zvyšku triedy. Po spoločnom zdieľaní sa môžu páry opäť porozprávať o tom, ako sa ich pohľad na tému zmenil po vypočutí si ostatných dvojíc.

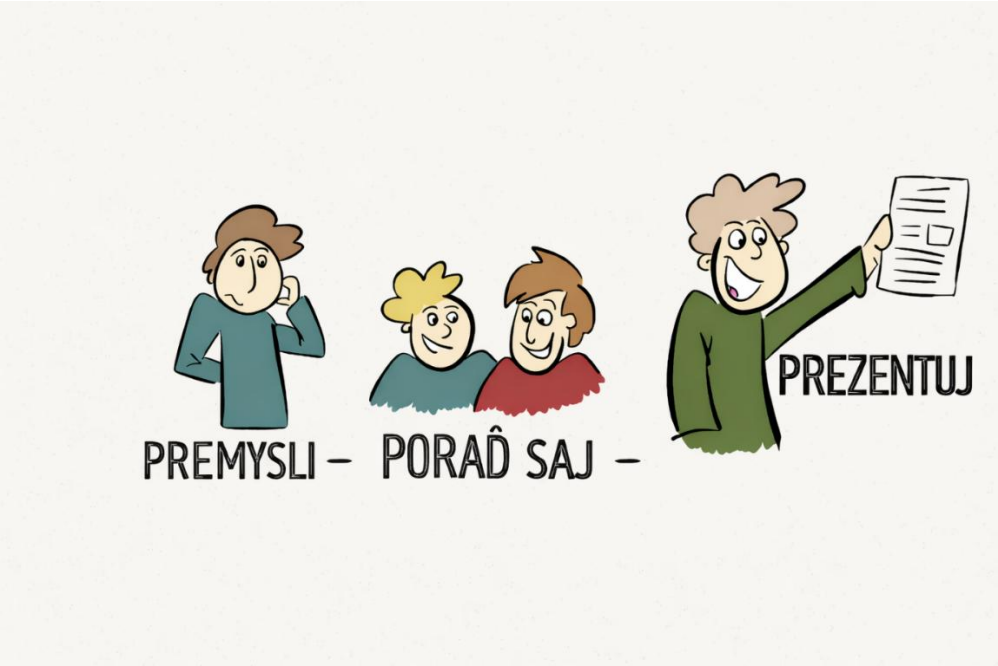

Obrázok 3. Stratégia učenia „Premysli–Poraď sa–Prezentuj“. Zdroj: www.readingrockets.org

Odporúčané témy

- Techniky pestovania plodín a regulácia burín
- Etické otázky spojené s používaním GMO

- Vplyv biotechnológie na úrody plodín
- Možnosti ochrany rastlín v ekologickom poľnohospodárstve
- Zmeny v chove hospodárskych zvierat

Tipy/Triky

- Táto metóda sa dá využiť pri rôznych bežných aktivitách v triede, napríklad pri opakovaní učiva, diskusiách o otázkach, tvorivých nápadoch (brainstorming), pri hodnotení testov alebo pri rozvíjaní nových myšlienok.
- Je mimoriadne účinná pri rozvíjaní kritického myslenia a podpore kolaboratívneho vzdelávania, čo sú kľúčové zručnosti najmä v odbore poľnohospodárstvo, kde je dôležité riešenie problémov a robenie rozhodnutí.

Ďalšie zdroje

https://www.readwritethink.org/
https://www.ablconnect.harvard.edu
https://msduffyspeaks.wordpress.com/2015/03/18/think-pair-share/

7. Tvorba plánovacej mapy

Časová náročnosť:	flexibilná, približne 1 h 30 m – 3 h
Potrebné materiály:	Prezentačné kartičky rôznych veľkostí, fixky
Odporúčané prostredie:	Učebňa – stoličky usporiadané do kruhu s dostatkom miesta uprostred

Ciele:

- ✓ Uvedomiť si časovú postupnosť, kľúčové etapy a úlohy projektu.
- ✓ Uvedomiť si možné prekážky v procese.
- ✓ Vytvoriť návrhy, ako tieto prekážky prekonať.

Opis

Realizácia veľkého projektu je vždy výzvou. Preto je veľmi užitočné ešte pred začiatkom projektu dopredu premyslieť jeho priebeh, v prípade, že sa dá. Táto metóda umožňuje vizualizovať proces projektu z hľadiska jeho časovej postupnosti, kľúčových etáp a úloh.

Skupina účastníkov (maximálne 25 osôb) spolupracuje na projekte tým, že postupne pridáva kartičky a ukladá ich na zem, čím spoločne vytvárajú tzv. plánovaciu mapu projektu (roadmap). Facilitátor alebo učiteľ usmerňuje účastníkov, aby nad procesom premýšľali systematicky a v logických krokoch: Aký je cieľ projektu? Aké sú hlavné etapy? Aké kroky si tieto etapy vyžadujú? Aké prekážky môžu nastať a ako ich možno riešiť?

Postup krok za krokom

- ✓ **Krok 1:** Účastníci si sadnú do kruhu. Na podlahe sú rozložené prezentačné kartičky, po jednej na každej strane kruhu. Na jednej kartičke je napísané „súčasný stav (status quo) = napr. Konvenčné hospodárstvo“ a na druhej „želaný stav/cieľ = napr. Ekologické hospodárstvo“. Na tabuli (alebo na flipcharte) je napísaná otázka: „Aké kroky musíme podniknúť, aby sme sa dostali zo súčasného stavu k želanému stavu?“
- ✓ **Krok 2:** Učiteľ pôsobí ako moderátor – zapisuje návrhy študentov (účastníkov) na kartičky a umiestňuje ich na podlahu. Počas jednotlivých fáz môže ktokoľvek, kto má nápad, zdvihnúť ruku a prispieť svojím podnetom. Toto cvičenie je možné realizovať v štyroch kolách:
- ✓ **Prvé kolo:** určenie etáp (väčšie kartičky)
- ✓ **Druhé kolo:** určenie úloh, ktoré je potrebné splniť, aby sa jednotlivé etapy dosiahli (menšie kartičky, napríklad modré)

- ✓ **Tretie kolo:** určenie možných prekážok (menšie kartičky, napríklad červené)
- ✓ **Štvrté kolo**: zbieranie nápadov na možné riešenia (menšie kartičky, napríklad zelené)

Grafické znázornenie

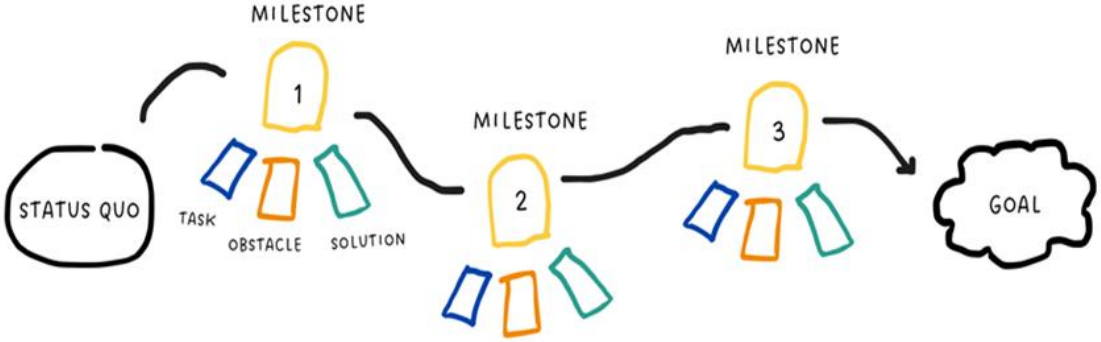

Obrázok 4. Metóda tvorby roadmapy. Zdroj: vlastné spracovanie autora.

Tipy/triky

- Zapíšte všetky štyri kolá etapy, potrebné úlohy, možné prekážky a možné riešenia) na tabuľu, aby študenti mali jasný prehľad o procese.
- V každom kole nechajte účastníkom približne minútu na zamyslenie, až potom otvorte priestor na návrhy.
- Pred začiatkom cvičenia je vhodné, aby účastníci mali aspoň základné teoretické poznatky o danej téme – pomôže im to lepšie identifikovať jednotlivé etapy.
- Cvičenie bude jednoduchšie a rýchlejšie, ak učiteľ pripraví napríklad kartičky s etapami vopred a so študentmi bude pracovať len na kolách 2-4.
- Ak je potrebné aktivitu skrátiť, obmedzte počet kartičiek v jednom kole – proces nie je nutné prechádzať do úplných detailov.

8. Metóda skladačky

Časová náročnosť:	Minimálne 1 hodina
Potrebné materiály:	Počítače, prístup na internet, knihy, odborné články, výskumné práce, atď.
Odporúčané prostredie:	učebňa

Ciele:

- ✓ Podporiť spoluprácu a tímovú prácu medzi študentami.
- ✓ Podporiť kreativitu, rozvoj kritického myslenia a aktívne zapojenie všetkých účastníkov (študentov) do vzdelávacieho procesu.
- ✓ Podporiť vzájomné vysvetľovanie pojmov a prehĺbenie porozumenia danej témy

Opis

Metóda Skladačky je kooperatívna vyučovacia technika, pri ktorej sú študenti vzájomne závislí na spolupráci, aby dosiahli spoločný cieľ. Podstata spočíva v tom, že študenti pracujú v malých, vzájomne prepojených skupinách**,** kde sa každý jednotlivec stane „odborníkom" na určitú časť témy. Túto časť si naštuduje, pochopí a následne vysvetlí ostatným členom tímu, aby všetci získali ucelený prehľad o celej téme. Študenti sú teda rozdelení do menších skupín, pričom každá z nich má na starosti inú časť tej istej témy. Takto má každý člen možnosť aktívne sa zapojiť do učenia, prevziať zodpovednosť za svoj diel práce a zároveň rozvíjať schopnosť vysvetľovať a spolupracovať. Kooperatívne učenie sa, akým je aj metóda skladačky, má preukázateľne pozitívny vplyv na výsledky študentov, ich postoj k predmetu, podporuje vzájomný rešpekt medzi študentami v porovnaní s tradičnými formami, kde študenti pracujú samostatne alebo súťažia medzi sebou. Dva kľúčové prvky tejto metódy sú: skupinové ciele a individuálna zodpovednosť.

Postup krok za krokom

Metóda Skladačky je známa svojou jednoduchosťou a ľahkou implementáciou. Kroky tejto metódy:

- ✓ **Krok 1:** Popis – Opíšte účastníkom Skladačku, vysvetlite im, prečo ju robíte (zlepšuje učenie), a uvedomte si, že účasť na nej môže byť mimo ich komfortnej zóny.

- ✓ **Krok 2:** Vytvorenie študijných skupín Skladačky. Rozdeľte triedu na menšie skupiny, z ktorých každá bude pozostávať z 4 až 6 členov. Skupiny by mali byť rôznorodé z hľadiska pohlavia, schopností, pôvodu a iných relevantných faktorov.
- ✓ **Krok 3:** Pridelenie obsahu – Každá skupina dostane totožnú tému rozdelenú na podtémy alebo menšie, zvládnuteľné časti. Počet podtém by mal zodpovedať počtu členov v skupine Skladačka. Každému členovi môže byť pridelená jedna podtéma. Počas tejto fázy môže skupina určiť vedúceho, ktorý zabezpečí organizáciu.
- ✓ **Krok 4:** Vytvorenie „expertných skupín" – Študenti z každej skupiny, ktorým bola pridelená rovnaká časť – podtéma obsahu, sa zídu, aby rozpracovali spoločne svoju konkrétnu časť. Nazývajú sa expertnou skupinou. Expertná skupina dočasne spolupracuje, aby podrobne preskúmala pridelenú podtému, zhromaždila informácie, zhrnula kľúčové body a prostredníctvom brainstormingu dosiahla dôkladné pochopenie. Môžu používať učebnice, online zdroje alebo akékoľvek relevantné materiály.
- ✓ **Krok 5:** Návrat do skupín – Po stretnutí expertnej skupiny sa študenti vrátia do svojich pôvodných skupín Skadačky pričom sa zabezpečí, aby každá skupina mala aspoň jedného „experta" na každú časť alebo podtému obsahu.
- ✓ **Krok 6:** Vyučovanie a zdieľanie – V tejto fáze každý študent preberá úlohu učiteľa v rámci skupiny. Ich úlohou je naučiť ostatných členov skupiny o svojej určenej časti obsahu. Táto fáza vyučovania zahŕňa vysvetľovanie, diskusie, adresovanie otázok a zabezpečenie, aby všetci členovia skupiny pochopili danú látku.
- ✓ **Krok 7:** Hodnotenie a vyhodnotenie – Na posúdenie toho, ako dobre študenti chápu a pamätajú si obsah, môžu absolvovať kvízy, zúčastňovať sa diskusií alebo zapájať sa do skupinových aktivít.
- ✓ **Krok 8:** Diskusia celej triedy – Na záver tejto metódy sa trieda môže stretnúť na celoskupinovej diskusii. Počas tejto diskusie môžu študenti zdieľať to, čo sa naučili, a zamyslieť sa nad dôležitosťou tímovej práce a spolupráce.

Zdroj: https://www.e-student.org/jigsaw-learning-method/

Graphical illustration

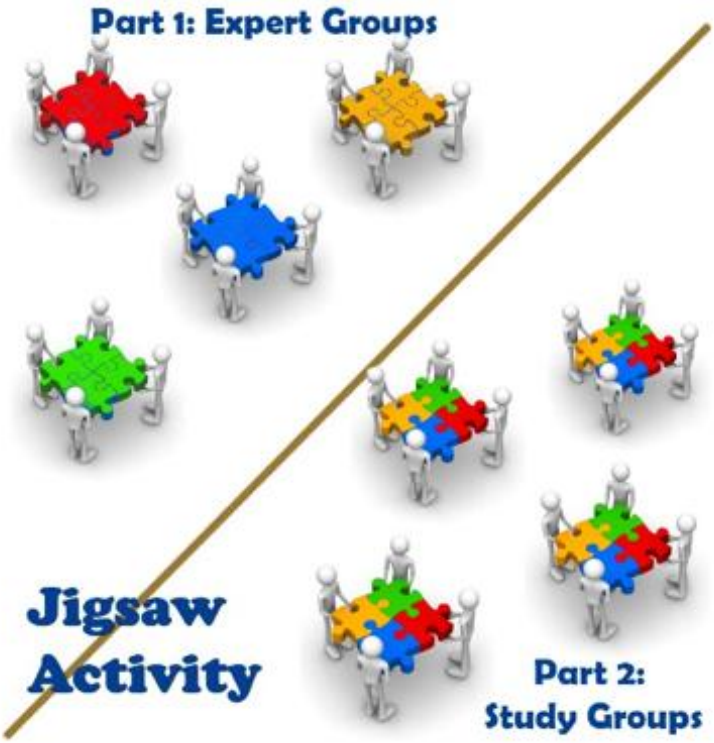

Obrázok 5. Jigsaw Active Learning: Expertné skupiny a študijné skupiny. Zdroj: Tomaswick, L. (2017).

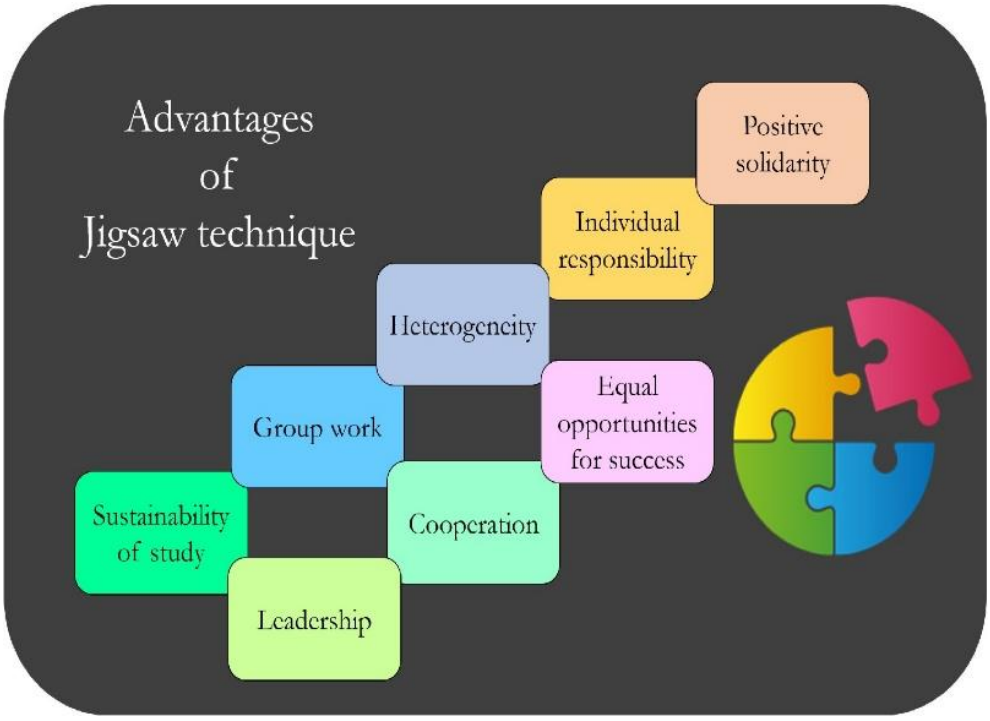

Obrázok 6. Výhody techniky skladania puzzle v triede. Zdroj: Eachempati a kol., (2017).

Tipy/triky

- Medzi časté ťažkosti spojené s metódou Skladačka patria interakcia medzi rovesníkmi, časový manažment a individuálna neochota.

- Riadenie interakcií medzi rovesníkmi v rámci skupín predstavuje výzvu. Na riešenie tohto problému môžeme zaviesť transparentné pravidlá skupiny, prideľovať členom skupiny striedavé úlohy a podporovať samoreguláciu, čím im umožníme samostatne riadiť interakcie a konflikty v skupine.
- Časový manažment – aby sa čo najlepšie využil dostupný čas, je nevyhnutné zabezpečiť, aby členovia skupiny pochopili svoje úlohy a zodpovednosti prostredníctvom jasných inštrukcií. Využitie časovo efektívnych, štruktúrovaných aktivít, ako sú časovo ohraničené diskusie, debaty alebo stručné prezentácie, môže pomôcť udržať proces učenia na správnej ceste.
- Niektorí jednotlivci môžu prejavovať neochotu, ktorá často vyplýva z neznámej alebo nepríjemnej metódy Skladačka. V týchto prípadoch je nevyhnutné jasne vysvetliť dôvody použitia tejto metódy a zdôrazniť jej výhody pri zlepšovaní výsledkov učenia a rozvíjaní schopností spolupráce. Aby sa im uľahčil vstup do procesu, môže byť prospešné začať s jednoduchšími aktivitami Skladačky a až potom prejsť k zložitejším témam.

Navrhnuté témy

Tu sú praktické modely ekologického poľnohospodárstva:
Hlavná téma:

- Cyklus ekologického pestovania plodín (vyberte plodinu)

Podtémy:

- Príprava pôdy, požiadavky na plodinu
- Výživa plodiny, zakladanie porastu
- Výber odrôd, špecifické potreby
- Regulácia zaburinenosti, škodcov a chorôb
- Zber, pozberová úprava, skladovanie
- Marketing, ekonomické aspekty

Dodatočné zdroje

https://www.jigsaw.org/
http://serc.carleton.edu/sp/library/jigsaws/activities.html
http://sciencecases.lib.buffalo.edu/cs/collection/
https://www.cultofpedagogy.com/jigsaw-teaching-strategy/
http://www.kent.edu/ctl/educational-resources/active-learning-jigsaw/
http://teachertrainingasia.com/teaching-blog/

9. Získanie súhlasu

Potrebný čas: 30 minút

Potrebné materiály:

Odporúčané miesto: Kdekoľvek

Ciele:

- ✓ Oboznámenie sa s pojmom „súhlas“ verzus „konsenzus“
- ✓ Naučiť sa, ako moderovať súhlas, aby bolo možné rýchlejšie prijímať dobré rozhodnutia
- ✓ Hľadanie riešení zložitých otázok

Opis

Existuje rozdiel medzi „konsenzom“ a „súhlasom“. Konsenzus znamená, že všetci súhlasia s navrhovaným rozhodnutím, a súhlas znamená, že všetci sa rozhodnú pokračovať v tomto rozhodnutí, aj keď to nie je ich prvá voľba. (Nemusí sa im to páčiť, ale môžu s tým žiť.) Vzhľadom na tolerančný rozsah ľudí, súhlas robí rozhodnutia priamejšie a rýchlejšie, pretože nemusia byť dokonalé.

Moderovanie súhlasu môže byť pri práci v tíme prelomové. Môže tiež slúžiť ako prostriedok na riešenie konfliktov súvisiacich so spornými otázkami. Vyžaduje si pozorné vypočutie každého stanoviska, najmä akýchkoľvek závažných obáv, a následné formulovanie návrhu, ako spoločne postupovať. V prípade vzdelávania v oblasti ekologického poľnohospodárstva odporúčame použiť túto metódu napríklad na dosiahnutie konsenzu v postojoch týkajúcich sa kontroverzných záležitostí, ako sú otázky tvorby poľnohospodárskej politiky.

Postup krok za krokom

- ✓ **Krok 1:** Téma je predstavená vo forme kontroverzného tvrdenia.
- ✓ **Krok 2:** Moderátor sa opýta skupiny: „Čo si o tom myslíte?“ V ideálnom prípade budú vypočuté všetky stanoviská a podstatné argumenty k danej otázke. Ak sa táto metóda uplatňuje na väčšiu skupinu, aspoň osem rečníkov s ideálne rôznorodými pohľadmi by malo mať možnosť rozvinúť svoje názory. Moderátor zaznamená najkritickejšie otázky na tabuľu, aby si ich všetci zapamätali.

- ✓ **Krok 3:** Moderátor položí skupine otázku: „Po tom, čo ste si vypočuli všetky informácie, kto môže navrhnúť, ako zmeniť toto vyhlásenie?“ Navrhované nové vyhlásenie sa zapíše slovo za slovom tak, aby ho všetci videli.
- ✓ **Krok 4:** Moderátor položí skupine otázku: „Existujú nejaké dostatočne závažné obavy alebo námietky voči tomuto návrhu? Ak áno, vysvetlite ich a navrhnite úpravu.“ Opäť sa zapíše upravená verzia.
- ✓ **Krok 5:** Tento proces vznášania pripomienok a následnej úpravy vyhlásenia pokračuje, kým v skupine nezmiznú všetky vážne obavy alebo námietky. Navrhované vyhlásenie bolo schválené.

Navrhnuté témy

Pomerne extrémna pozícia, o ktorej môže skupina diskutovať kontroverzne a formulovať spoločnú pozíciu, napríklad

- “Naša krajina by sa mala do roku 2050 zamerať na 100 % ekologické poľnohospodárstvo.”
- “Syntetické pesticídy by mali byť úplne zakázané.”

Tipy/triky

Je dôležité, aby sa diskusia neodklonila od štruktúrovanej skupinovej diskusie k sporu medzi dvoma alebo viacerými účastníkmi. To je úloha moderátora. Musí zabezpečiť, aby každý rečník oslovoval moderátora priamo, pozorne počúval a zaznamenával všetky dôležité otázky.

Dodatočné zdroje

Make Good Decisions Faster: Move from Consensus to Consent | By Gustavo Razzetti (fearless culture.design) Robte správne rozhodnutia rýchlejšie: Prejdite od konsenzu k súhlasu, Gustavo Razzetti (fearless culture.design).

10. Tichá prechádzka

Potrebný čas:	Flexibilne, od 1-1,5 hodiny
Potrebné materiály:	Voliteľné: papiere, farebné ceruzky a farebné perá, flipchart
Odporúčané miesto:	Farmárske prostredie

Ciele:

- ✓ Objavovať ducha miesta (Genii loci).
- ✓ Otvoriť zmysly a prijať prírodu.
- ✓ Stimulovať formulovanie individuálnych otázok a kritické myslenie.
- ✓ Podporovať osobný vzťah k životnému prostrediu a zvyšovať povedomie o prírodných a umelých prvkoch.
- ✓ Podporovať všímavosť a uvedomenie si prítomného okamihu, aby účastníci mohli plne vnímať svoje okolie.

Opis metódy

Cieľom tichej prechádzky je pomôcť účastníkom stať sa vnímavejšími a citlivejšími voči svojmu okoliu. Počas prechádzky by mal každý účastník pozorovať prírodné a umelé prvky na farme a uvedomiť si prírodné procesy. Vedúci alebo sprievodca bude viesť skupinu bez toho, aby poukazoval na konkrétne veci, čím umožní každému účastníkovi samostatne objavovať súvislosti medzi prírodnými a umelými prvkami.

Postup krok za krokom

- ✓ **Krok 1:** Individuálne tiché objavovanie – Každý účastník asi pol hodinu individuálne objavuje farmu v úplnom tichu. Počas tejto doby by sa účastníci mali sústrediť na pozorovanie svojho okolia bez toho, aby rozprávali s ostatnými, upozorňovali na konkrétne prvky alebo sa nechali rozptyľovať nesúvisiacimi témami. Sú povzbudzovaní, aby si všímali prírodné aj umelé prvky farmy a mentálne si zaznamenávali akékoľvek otázky alebo komentáre pre budúcu diskusiu.
- ✓ **Krok 2:** Preskupte sa a popremýšľajte – Po krátkom oddychu sa všetci účastníci vrátia na východiskové miesto. Teraz majú možnosť podeliť sa o svoje postrehy a položiť farmárovi otázky. Účastníci sa môžu opýtať na účel určitých prvkov na farme, napríklad či je rybník využívaný na ekonomické účely alebo čisto na rekreáciu, prečo niektoré

plodiny, ako napríklad proso, ešte neboli zozbierané, alebo aký je dôvod farmárovho výberu konkrétnych plodín, ako napríklad určitého druhu tekvice.

- ✓ **Krok 3:** Skupinová diskusia – Po návrate sa skupina zapojí do diskusie o svojich zážitkoch počas tichej prechádzky. Účastníci môžu zdieľať svoje zážitky z individuálneho a tichého objavovania farmy, ako aj to, aké to bolo pozorovať bez toho, aby hneď kládli otázky. Môžu diskutovať o tom, čo považovali za prospešné alebo poučné počas svojho tichého objavovania, ako aj o akýchkoľvek aspektoch, ktoré boli náročné alebo frustrujúce.
- ✓ **Krok 4:** Tvorivé vyjadrenie – Každý účastník je vyzvaný, aby nakreslil na papier to, čo sa mu na tichom objavovaní najviac páčilo. Môže to byť konkrétny aspekt farmy, napríklad kvetina, určitý pocit alebo nezabudnuteľná scéna, ako sú farby opadaného lístia na jeseň. Môžu sa tiež rozhodnúť znázorniť ľudské stavby, s ktorými sa stretli, napríklad stodolu alebo most. Po tom, čo všetci dokončia svoje kresby, sa skupina zíde, aby si svoje diela ukázali a diskutovali o nich.

Tipy/triky

Dĺžka tichej prechádzky závisí hlavne od oblasti, ktorú chcete preskúmať, a od typu a počtu otázok, ktoré môžu mať účastníci. Ak plánujete po tichej prechádzke pokračovať v ďalších aktivitách, môžete odložiť otázky, ktoré budú riešené neskôr, hlavne ak sa týkajú širokých tém, ako je striedanie plodín na farme alebo metódy pasenia. Farmári nemusia na všetko poskytovať okamžité vysvetlenia. Všetky otázky môžete tiež zaznamenať na flipchart, aby ste sa uistili, že všetky otázky účastníkov boli zodpovedané do konca školenia.

Dodatočné zdroje

Tichá prechádzka je založená na metóde Ruskin Mill College (https://rmt.org/).

Grafická ilustrácia

Obrázok 7. Farmár odpovedá na otázky účastníkov. Autor fotografie: Apolka Ujj

11. Tvorba vizualizácií

Potrebný čas:	1 h 30 m
Potrebné materiály:	Papier (napr. flipchart), fixky, prezentačné karty, tabuľky
Odporúčané miesto:	Trieda

Ciele:

- ✓ Pochopiť do hĺbky teoretické poznatky.
- ✓ Porozumieť vzájomným prepojeniam.
- ✓ Zapamätať si komplexné informácie.

Opis

Je to skvelý spôsob, ako podporiť hlbšie pochopenie a zapamätanie si zložitých informácií. Teoretický vstup môže byť prezentovaný viacerými spôsobmi, napr. úryvkami textu, krátkou prednáškou alebo nezávislým výskumom. Študenti dostanú úlohu – vizualizovať prezentované vedomosti – vopred, aby si mohli individuálne robiť poznámky. Potom začína skupinová práca a vizualizácie sa kreslia na flipcharty. Nakoniec by sa mali predstaviť, porovnať a diskutovať aspoň dva až tri výsledky.

Postup krok za krokom

- ✓ **Krok 1:** Vstupná fáza – Prezentácia informácií, napr. prostredníctvom textových úryvkov, prednášky alebo nezávislého výskumu (v závislosti od témy, približne 30 minút).
- ✓ **Krok 2:** Vizualizačná fáza:
- Hľadanie skupiny: 2–5 študentov v skupine (približne 5 min.)
- Úloha: „Vytvorte vizualizáciu predtým nadobudnutých vedomostí."
- Skupinová práca (približne 20-30 min.)
- ✓ **Krok 3:** Prezentačná fáza – Krátka prezentácia 2-3 výsledkov, porovnanie, otázky a diskusia (20-30 minút).

Navrhnuté témy

- Platí pre väčšinu teoretických vstupov, procesov alebo modelov, napr.
- Proces konverzie
- Modely komunikačnej teórie
- Vplyvy zavedenia rozmanitejšieho striedania plodín

- Vplyv a účinky klimatickej zmeny na poľnohospodárstvo a ekologické poľnohospodárstvo a možné opatrenia na prispôsobenie sa zmene klímy v ekologickom poľnohospodárstve

Grafická ilustrácia

Obrázok 8. Proces tvorby vizualizácie: od vstupu po prezentáciu. Zdroj: vlastné spracovanie autorov.

Tipy/triky

- Ak sú informácie odovzdávané prostredníctvom prednášky, zabezpečte, aby študenti mali prístup k prezentácii, ktorú si môžu prezrieť počas fázy vizualizácie.

Dodatočné zdroje

Pomocou aplikácií ako PowerPoint alebo canva.com môžu študenti pripraviť aj digitálnu vizualizáciu.

12. Predajný argument s FAB

Potrebný čas:	Vysvetlenie cvičenia: 5 minút Aktivita: 15 minút Spätná väzba od skupiny: 10 minút
Potrebné materiály:	Dve hlavné možnosti: • Séria kariet s názvami predmetov. (Ak sú laminované, môžu sa používať opakovane v budúcnosti.) • Séria predmetov. Predmety (či už sú znázornené na kartách alebo nie) môžu byť bežné predmety, ako napríklad zošívačka, mobilný telefón, pero, hodinky, fotorámik, otvárač konzerv, fľaša alebo statív na fotoaparát. Tieto dve metódy je možné kombinovať vytvorením kariet pre predmety, ktoré je ťažké priniesť na školenie, ale ktoré by mohli byť zaujímavé pre toto cvičenie.
Odporúčané miesto:	Trieda

Ciele:

- ✓ Predstaviť daný produkt pomocou 30-sekundovej prezentácie metódou FAB..
- ✓ Pomôcť študentom pochopiť význam výhod a prínosov v porovnaní s vlastnosťami.

Opis

Táto metóda poskytuje prax v rýchlom predaji. Štruktúra predaja je založená na metodike FAB, čo je skratka pre Vlastnosti, Výhody a Prínosy (Features, Advantages, and Benefits). Pomáha pochopiť význam prínosov a výhod oproti vlastnostiam (pretože väčšina ľudí sa primárne zameriava skôr na vlastnosti ako na výhody). Metóda FAB efektívne komunikuje jedinečnú hodnotu ekologických poľnohospodárskych produktov tým, že spája ich vlastnosti s konkrétnymi výhodami, ktoré rezonujú s hodnotami a preferenciami zákazníkov. Či už v situácii osobného predaja, v marketingových materiáloch alebo na

online platformách, tento prístup môže pomôcť zvýšiť predaj a budovať trvalú lojalitu zákazníkov.

Postup krok za krokom

- ✓ **Krok 1:** Položte balíček kariet alebo predmety do stredu stola a nechajte nech sa všetci posadia okolo neho.
- ✓ **Krok 2:** Požiadajte každého účastníka, aby si vybral predmet a pripravil 30-sekundovú predajnú prezentáciu. Predajná prezentácia by mala byť založená na metóde FAB, takže by mala obsahovať vlastnosti, výhody a prínosy produktu.
- ✓ **Krok 3**: Požiadajte dobrovoľníka, aby začal predajné prezentácie..
- ✓ **Krok 4**: Po každej prezentácii požiadajte účastníkov, aby poskytli spätnú väzbu.
- ✓ **Krok 5**: Pokračujte, kým všetci nepredstavia svoj návrh.
- ✓ **Krok 6:** Voliteľne, ak je ešte čas, študenti môžu absolvovať druhé kolo predajných prezentácií.

Pokračujte s diskusiou:

i. Ktorá časť metódy FAB bola kľúčová pre presvedčivosť predajného argumentu? (Očakávané „výhody“)

ii. Čo sa stane, ak je produkt opísaný iba na základe jeho vlastností?

iii. Čo sa stane, ak je produkt prezentovaný skôr tým, čo nedokáže, ako tým, čo dokáže?

iv. Kde by sa mohla metóda FAB použiť okrem priameho predaja? (Očakávané „predajné nápady druhým“)

Tipy/triky

- ➢ Predmety (či už sú znázornené na kartách alebo nie) môžu byť bežné predmety, ako napríklad zošívačka, mobilný telefón, pero, hodinky, fotorámik, otvárač konzerv, fľaša alebo statív na fotoaparát.
- ➢ V ideálnom prípade by bolo dobré, keby si každý vyskúšal nové predmety, takže sa uistite, že máte dostatok predmetov, než začnete druhé kolo.
- ➢ Odporúča sa vybrať predmety, ktoré súvisia s prostredím študentov (napr. konkrétny bioprodukt).

Navrhnuté témy

Aplikovateľné na marketing.

Grafická ilustrácia

Obrázok 9. Ako vytvoriť predajný pitch. Zdroj: www.slidemodel.com

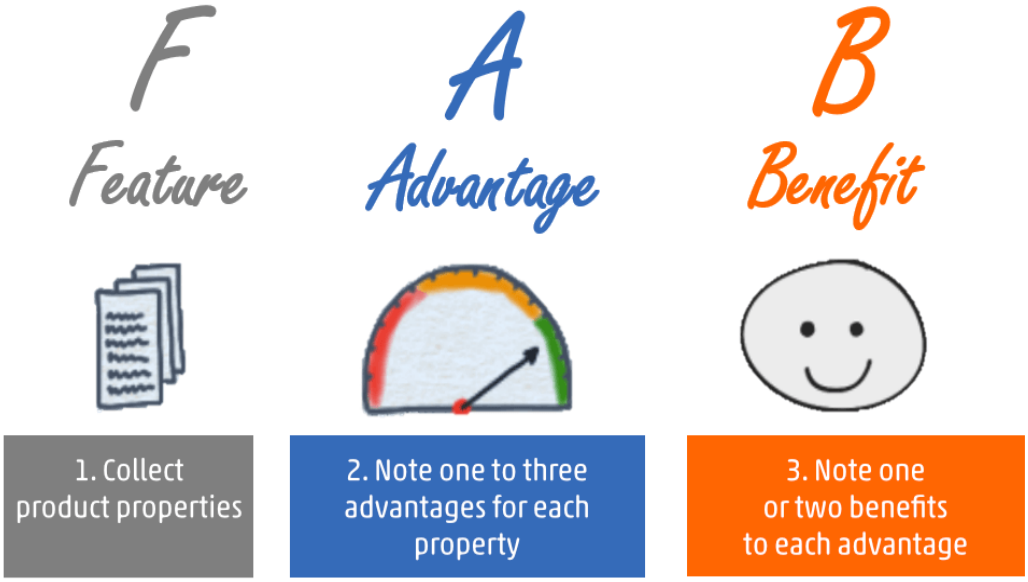

Obrázok 10. Vlastnosť–výhoda–prínos: FAB model. Zdroj: (Preuß, 2019).

Dodatočné zdroje

https://blog.hubspot.com/sales/sales-pitch-examples
https://www.launchnotes.com/glossary/features-advantages-and-benefits-analysis-fab-analysis-in-product-management-and-operations
https://www.lumitos.com/en/blog/feature-advantage-benefit-the-fab-formula-for-product-descriptions-that-sell/

13. Akvárium

Potrebný čas:	60 minút
Potrebný materiál:	• Kruh so stoličkami • 3-6 stoličiek vo vnútornom kruhu Kľúčové otázky moderovania
Odporúčané miesto:	Auditórium, Seminárna miestnosť/trieda alebo otvorený priestor v univerzitnom areáli

Ciele:

- ✓ Diskutovať o výhodách a nevýhodách konverzie na ekologické poľnohospodárstvo.
- ✓ Vytvoriť si vlastný názor na konverziu na ekologické poľnohospodárstvo.
- ✓ Zmeniť pohľad.

Opis

Metódu sociokracie s názvom „AKVÁRIUM" možno použiť na organizovanie konštruktívnych diskusií a debát na danú tému. Táto technika pomáha viesť debatu a usmerňovať ju, dokonca aj vtedy, keď sa jej zúčastňuje veľký počet ľudí. Pri tejto technike, ktorú možno hocikedy využiť, skupina ľudí bude aktívne diskutovať, kým zvyšok skupiny počúva a robí si poznámky o rôznych prezentovaných aspektoch. Prostredníctvom iteratívneho procesu účastníci budú mať viacnásobné príležitosti počúvať a diskutovať o danej téme. Technika „Akvárium" je ideálna pre rozmanité situácie, kedy je nevyhnutná diskusia obsahujúca viaceré názory. Je to tiež osvedčený nástroj pre cvičenia a zapájanie študentov do rôznych diskusií na konkrétnu tému.

Veľkou výhodou techniky Akvárium je, že znižuje rozdiel medzi hovoriacimi a poslucháčmi, keďže umožňuje viacerým ľuďom vyjadriť svoje názory, Je ideálna pre veľké skupiny (max. 50 ľudí).

Postup krok za krokom

Príprava miestnosti: Kruh stoličiek je usporiadaný pre účastníkov a divákov, vnútorný kruh bude mať 3 – 6 stoličiek (jeden moderátor, 2 – 4 účastníci alebo lídri a jedna prázdna stolička).

- ✓ **Krok 1:** Najprv moderátor vysvetlí otázku alebo tému, napr. diskusia o výhodách (príležitostiach) a nevýhodách (prekážkach) prechodu na ekologickú farmu.

- ✓ **Krok 2:** Potom moderátor vysvetlí pravidlá diskusie (vonkajší kruh len počúva, zatiaľ čo vnútorný kruh debatuje) a pozýva niekoľkých (2 – 4) študentov, aby sa pridali do vnútorného kruhu akvária. Moderátor môže tiež úmyselne vybrať účastníkov, aby si sadli do stredu. Ideáne je, keď sa títo účastníci dobre orientujú v danej téme a dokážu efektívne formulovať svoje myšlienky. To dáva diskusii solídny začiatok a nastavuje vysoký štandard.
- ✓ **Krok 3:** Začína sa diskusia vo vnútornom kruhu akvária. Účastníci vonkajšieho kruhu počúvajú, robia si poznámky a neprerušujú diskusiu vnútorného kruhu. Pokiaľ je v strede voľná stolička, ktokoľvek z vonkajšieho kruhu sa môže kedykoľvek pridať.
- ✓ **Krok 4:** Keď ktorákoľvek osoba vnútorného kruhu nemá ďalšie argumenty, opúšťa vnútorný kruh a pripojí sa k vonkajšiemu. Ktokoľvek z vonkajšieho kruhu môže zaujať voľné miesto. V centre by mali vždy byť minimálne dve diskutujúce osoby.
- ✓ **Krok 5:** Po 60 minútach moderátor ukončí sedenie akvária zosumarizovaním prediskutovaných kľúčových bodov a poďakuje účastníkom a divákom za zaujímavú diskusiu.

Technika Akvária nepotrebuje nevyhnutne moderátora, ale odporúča sa, aby bol prítomný. Moderátor sedí vo vnútornom kruhu, avšak nemal by sa zúčastňovať na debate. Namiesto toho, zabezpečuje, aby diskusia prebiehala plynule a ponúka usmernenie, keď je to potrebné. Moderátor by mal dbať o to, aby hovorili len študenti z vnútorného kruhu a ostatní z vonkajšieho kruhu len počúvali. Naviac, moderátor môže požiadať účastníkov, aby sa vrátili k danej téme, ak od nej príliš odbočia.

Grafická ilustrácia

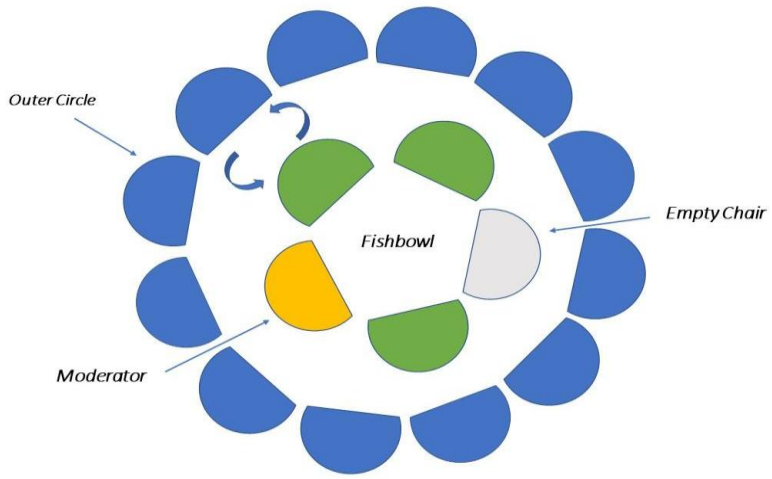

Obrázok 11. Ilustrácia metódy Fishbowl (upravené podľa Adelman, 1993).

Navrhnuté témy

Modul 1: Prechod na ekologické poľnohospodárstvo v teórii a praxi

Táto metóda môže byť použitá tiež pri iných moduloch (napr. Modul 4: Komunikácia a spolupráca pre ekologických farmárov, alebo Modul 5: Dosiahnutie udržateľnosti napriek rizikám a klimatickej zmene). V tomto prípade kľúčová otázka by mala byť prispôsobená téme modulu. Napr. Pre Modul 5 - akvárium sa môže zamerať na výhody a nevýhody ekologického poľnohospodárstva v porovnaní s inými alternativami (napr. permakultúra, regeneratívne poľnohospodárstvo, atď.).

Tipy/triky

- Je ideálne, ak moderátor zaangažuje čo možno najviac študentov do diskusie akvária. Naviac, upozorňuje, že vonkajší kruh iba počúva, a ak je to potrebné, tak zastavuje diskusie vonkajšieho kruhu akvária.
- V závislosti na početnosti skupiny a akustike miestnosti, odporúča sa použiť mikrofóny.

Existujú dva hlavné postupy:

Otvorené akvárium: V tomto type jedna stolička v strede je prázdna. Kedykoľvek počas diskusie ktokoľvek z poslucháčov sa môže pridať k akváriu. Keď prichádza nová osoba, predchádzajúci člen akvária musí dobrovoľne odísť, a tak uvoľniť stoličku. Diskusia pokračuje, keď jeden účastník vstúpi a druhý opustí akvárium.

Uzavreté akvárium: V tomto postupe sú všetky stoličky obsadené. Ľudia v akváriu pokračujú v diskusii, kým nevyprší nastavený čas. V tomto bode všetci členovia akvária odchádzajú do vonkajších kruhov a nová skupina z poslucháčov vstúpi do akvária. Diskusia potom pokračuje. Opakujte, kým sa nezapojí veľa alebo všetci členovia akvária.

Dodatočné zdroje/linky

https://www.skillsconverged.com/blogs/free-training-materials/fishbowl-conversation-technique
https://www.betterevaluation.org/methods-approaches/methods/fishbowl-technique
https://projekte-leicht-gemacht.de/blog/softskills/kommunikation/fishbowl-methode/
https://www.youtube.com/watch?v=JVCFGLVZA3w

14. Barometer názorov

Požadovaný čas:	30-45 minút
Potrebné materiály:	• Dva listy papiera (DIN A4) • Na liste 1 je napísané, „Úplne súhlasím." • Na liste 2 je napísané, „Nesúhlasím." • Predbežný výber otázok pre pedagóga
Odporúčané miesto:	Seminárna cvičebňa /trieda alebo otvorený priestor v areáli univerzity

Ciele:

- ✓ Začať novú tému dynamicky
- ✓ Zistiť niečo o rozmanitosti názorov v skupine
- ✓ Dať podnet na vytvorenie názoru
- ✓ Pre pedagógov: Získať rýchly prehľad o stave vedomostí študentov

Opis

Barometer názorov je sociometrická metóda, ktorá sa používa na demonštrovanie a vizualizovanie rozmanitosti názorov v skupine študentov na konkrétnu tému. Študenti sa rozhodujú, aký je ich postoj k príslušnej otázke v škále od „Úplne súhlasím" po „Nesúhlasím". Učiteľ môže tiež klásť otázky niektorým ľuďom, aby vysvetlili ich rozhodnutie s cieľom ponoriť sa hlbšie do témy. Je nevyhnutné zdržať sa diskusií alebo posudzovania individuálnych rozhodnutí alebo názorov o zaujatí pozície v rámci skupiny.

Postup krok za krokom

Príprava: Učiteľ umiestni dva listy papiera („Úplne súhlasím" a „Nesúhlasím") na dve protiľahlé strany miestnosti.

- ✓ **Krok 1:** Učiteľ vysvetlí postup.
- ✓ **Krok 2:** Zaznie prvá otázka. Účastníci majú teraz istý čas na zaujatie vlastnej pozície medzi dvomi pólmi.
- ✓ **Krok 3:** Potom, keď si každý našiel svoju pozíciu, učiteľ požiada troch alebo viacerých študentov, aby vysvetlili svoju pozíciu a podelili sa so svojím názorom. V ideálnom prípade sa spochybňuje aspoň najextrémnejší a jeden priemerný postoj.

Navrhnuté témy:

Modul 5: Dosiahnutie udržateľnosti napriek rizikám a zmene klímy

Táto metóda môže tiež byť využitá v iných moduloch (napr. Modul 4 alebo Modul 1). V tomto prípade príkladné otázky je možné prispôsobiť téme modulu alebo ich dokonca vypracovať spoločne so študentmi.

Príklady na použitie, napr. v Module 5:

- Vzhľadom na malý rozsah svojej činnosti nemôže ekologické poľnohospodárstvo významne prispieť k nakŕmeniu sveta. Keď si všetci študenti nájdu miesto, učiteľ sa ich opýta, prečo si to myslia..
- Ekologické poľnohospodárstvo je jediným rozumným riešením v boji proti zmene klímy. Keď si všetci účastníci nájdu stanovisko, opýtajte sa, ako ekologické poľnohospodárstvo pomáha reagovať na zmenu klímy alebo sa jej prispôsobiť.
- Ekologické farmy pomáhajú chrániť ekosystémy. Keď si študenti nájdu svoju pozíciu, spýtajte sa, aké osobité vplyvy má ekologické poľnohospodárstvo na životné prostredie (voda, pôda, druhy...).
- Prechod na ekologické poľnohospodárstvo sa spája s vysokými nákladmi a ľudskými zdrojmi. Keď študenti zaujmú svoju pozíciu, spýtajte sa ich na objasnenie ich názorov.
- Prechod na ekologické poľnohospodárstvo by mal byť podporovaný/financovaný viac štátom a Európskou úniou. Keď si každý študent nájde svoj post, spýtajte sa aké sú výzvy a výhody väčšieho financovania/podpory.

Dokážete si predstaviť vedenie ekologickej farmy po skončení vášho štúdia? Keď si každý študent nájde svoju pozíciu, spýtajte sa na obavy alebo prekážky, ktoré sa ľudia pociťujú.

Tipy/triky

- Vyberte si nie viac ako šest otázok tak, aby bol dostatok času na ich položenie a prediskutovanie detailov.
- Spýtajte sa dvoch alebo troch ľudí na ich preferované pozície. Nekomentujte alebo neposudzujte ich odpovede, iba ak sú fakty uvádzané nesprávne alebo musia byť objektívne opravené. Nepripustite diskusiu medzi študentmi.

Dodatočné zdroje

https://www.anti-radicalisation-handbook.isp.org.pl/en/methods/opinion-barometer
https://www.endlich-wachstum.de/kapitel/materials-in-english/methode/opinion-barometer/

15. Bohatý obraz

Požadovaný čas:	10-45 minút
Potrebné materiály:	• Ceruzky, papier, farebné fixy alebo elektronické prístroje so softvérom na maľovanie
Odporúčané miesto:	Prostredie v triede, vonku

Ciele:

- ✓ Identifikujte problém, ktorý chcete riešiť.
- ✓ Vytvorte neštruktúrovaný opis problému.

Opis

Bohatý obraz je metóda, ktorá umožňuje účastníkom opísať, preskúmať, zoznámiť sa a definovať situáciu, vyjadriac to prostredníctvom diagramov, symbolov a slov. Bohatý obraz pomáha pochopiť zložitosť celej situácie. Je to spôsob myslenia, ktorý zohľadňuje celok. Metóda je založená na myšlienke, že obraz je cennejší než tisíc slov. Metóda bohatého obrazu môže byť vedená v skupinách alebo individuálne. Táto metóda pomáha iniciovať diskusiu a podporuje široké a zdieľané pochopenie situácie.

Postup krok za krokom

- ✓ **Krok 1:** Identifikujte problém, ktorý chcete riešiť.
- ✓ **Krok 2:** Použijúc veľký list papiera, kresliace potreby, obrazy, slová a symboly vytvorte detailný obraz situácie, ktorú chcete hodnotiť.
- ✓ **Krok 3:** Začnite kreslením ústredných prvkov a postupne pridávajte detaily.
- ✓ **Krok 4:** Zahrňte symboly a ilustácie, ktoré predstavujú rozličné komponenty a ich vzťahy.
- ✓ **Krok 5**: Ukážte interakcie, prúdy a spätnú väzbu použijúc čiary a šípky.
- ✓ **Krok 6**: Požiadajte ľudí, aby prezentovali svoje bohaté obrazy, vysvetlili základné prvky a vzťahy medzi nimi.
- ✓ **Krok 7:** Porovnajte obrazy nakreslené účastníkmi a zhrňte ich nápady (bohatý obraz), ktoré sa najviac podobajú kľúčovým témam na diskusiu, ako je identifikované.

Tipy/triky

- ➢ Motivujte účastníkov, aby sa nebáli kreslenia, aby boli kreatívni a flexibilní vo svojom prístupe.

Grafická ilustrácia

Obrázok 12. Ilustrácia „Rich picture“. Zdroj: mspguide.org

Dodatočné zdroje

https://mspguide.org/2022/03/18/rich-picture/
https://www.youtube.com/watch?v=q7CTREXtFuk

Časť 3: VZOROVÉ MODULOVÉ KURZY

Štruktúra Vzorových modulových kurzov (Exemplary Module Courses – EMC) bola navrhnutá tak, aby bola prehľadná a ľahko sledovateľná, čo umožňuje školiteľom aj účastníkom rýchlo pochopiť obsah aj logiku jednotlivých školiacich dní. Každý navrhovaný tematický deň je priamo prepojený s príslušným modulom kurikula a relevantnou kapitolou vzdelávacieho materiálu, čím sa zabezpečuje súlad medzi písomnými zdrojmi a praktickou realizáciou školenia.

Ku každej téme je poskytnutý stručný súhrn, ktorý načrtáva hlavné tematické okruhy a ciele (opis obsahu), po ktorom nasleduje štruktúrovaný rozpis učiva určeného na daný deň. Súčasne sú identifikované kľúčové kompetencie a zručnosti, ktoré majú účastníci rozvíjať, čo školiteľom uľahčuje zosúladenie výučby so širšími vzdelávacími výsledkami.

Denný harmonogram je následne prezentovaný v prehľadnej tabuľkovej forme, ktorá zahŕňa nielen sled aktivít, ale aj praktické aspekty, ako sú prestávky na kávu, skupinová práca a časové dotácie. Súčasťou sú aj podrobné odporúčania k vyučovacím metódam – od prednášok a diskusií až po interaktívne cvičenia – ktoré umožňujú školiteľom prispôsobiť realizáciu konkrétnemu kontextu.

Je dôležité zdôrazniť, že rámec EMC je ponúkaný ako flexibilný návod. Hoci predstavuje prístup, ktorý bol overený v praxi a preukázal svoju efektívnosť, nemá predpisujúci charakter. Školitelia sú povzbudzovaní, aby obsah, časovanie aj metódy prispôsobili potrebám svojich účastníkov a špecifickým podmienkam vzdelávacieho prostredia.

16. Analýza vhodnosti farmy na konverziu na ekologické poľnohospodárstvo

➔ Vzorový modulový kurz k modulu 1: „Konverzia na ekologické poľnohospodárstvo v teórii a praxi" z učebného plánu „Konverzia na ekologické poľnohospodárstvo vo vysokoškolskom vzdelávaní".

➔ Súvisiaci vzdelávací materiál k tomuto kurzu je uverejnený v publikácii „Cesta k ekologickému poľnohospodárstvu: vybrané témy na uľahčenie konverzie". Kapitola 1: Analýza vhodnosti farmy pri prechode na ekologické poľnohospodárstvo.

Opis obsahu

Tento kurz poskytuje študentom základné vedomosti a nástroje na posúdenie vhodnosti fariem na konverziu na ekologické poľnohospodárstvo. Zahŕňa kľúčové oblasti hodnotenia, ako sú zdravie pôdy, environmentálne vplyvy, zásady ekologického poľnohospodárstva a postupy riadenia farmy. Kurz umožní účastníkom zodpovedne a informovane sa rozhodovať s cieľom dosiahnuť úspešnú konverziu na ekologické poľnohospodárstvo. Na záver kurz ponúka príklad dobrej praxe, ktorý študentom približuje reálny prípad úspešného hodnotenia a konverzie na ekologické poľnohospodárstvo.

Výsledky vzdelávania

Po absolvovaní tohto kurzu bude študent schopný:

- zhodnotiť vplyvy a prínosy konverzie na ekologické poľnohospodárstvo z hľadiska biodiverzity, vodných zdrojov a udržateľnosti ekosystémov.
- určiť pripravenosť farmy a načrtnúť praktické kroky pre úspešnú konverziu na ekologické poľnohospodárstvo.
- preskúmať jedinečné charakteristiky farmy (genius loci) vo vzťahu k jej potenciálu pre ekologické poľnohospodárstvo a zároveň stimulovať kritické myslenie a skúmanie s cieľom posúdiť jej vhodnosť a identifikovať kľúčové oblasti, ktoré je potrebné zlepšiť.
- preskúmať prírodné a umelé prvky farmy a zlepšiť tak pochopenie toho, čo robí prostredie vhodným pre ekologické postupy.
- rozvíjať kolektívnu schopnosť riešenia problémov a zdieľania nápadov.

Štruktúra jednodňového modulového kurzu

Umiestnenie a opis lokality	Farma s možnosťou prezentácií a riadených diskusií.
Ideálne obdobie	Kedykoľvek počas roka, ideálne na jar až jeseň.
Blok 1.: *(9:00- 10:30)*	V tomto bloku úvodná prednáška aktivizuje študentov a oboznámi ich so zásadami ekologického poľnohospodárstva, pričom študenti zhromažďujú a zdieľajú svoje doterajšie vedomosti.
Odporúčané vyučovacie metódy	**Úvodná zoznamovacia aktivita („Icebreaker activity") a riadená diskusia** **Krok 1: Vyučujúci sa predstaví a oboznámi študentov s cieľmi a priebehom dňa.** **Step 2: Požiadajte každého študenta, aby uviedol svoje meno, miesto pôsobenia a jeden fakt, ktorý vie o ekologickom poľnohospodárstve.** To isté môžete urobiť aj pomocou nasledujúcich otázok: „Čo podľa vás znamená ekologické poľnohospodárstvo?" „Aké slová sa vám vybavia, keď počujete pojem „ekologické poľnohospodárstvo?" „Čo je podľa vás najväčšou výzvou pre ekologických poľnohospodárov?" **Krok 3: Napíšte odpovede na tabuľu alebo flipchart, aby ste identifikovali spoločné myšlienky.** Tento krok pomôže vytvoriť dôveru, identifikovať spoločné myšlienky a nastaviť atmosféru participatívneho učenia. **Krok 4: Študenti vysvetlia svoje odpovede v dvoch vetách.** **Mini-prednáška** o princípoch ekologického poľnohospodárstva. Vyučujúci predstaví základné princípy ekologického poľnohospodárstva prostredníctvom krátkej prezentácie.
Prestávka: (10:30-11:00)	

Blok 2.: (11:00-12:30)	V tomto bloku sa študenti oboznámia s prostredím farmy, aby mohli analyzovať jej súčasný stav a spoločne premýšľať o konkrétnych výzvach súvisiacich s konverziou na ekologické poľnohospodárstvo.
Odporúčané vyučovacie metódy	**Tichá prechádzka (Silent walk) s reflexiou** **Krok 1: Individuálne tiché objavovanie-** Každý študent strávi 15 minút tichým skúmaním farmy a pozorovaním svojho okolia bez rozptyľovania alebo diskusie. Zameriava sa na prírodné aj človekom vytvorené prvky a v mysli si poznamenáva otázky, ku ktorým sa neskôr vráti. Počas prechádzky má študent identifikovať pozitíva a negatíva farmy, ktoré ovplyvňujú jej vhodnosť alebo nevhodnosť pre ekologické poľnohospodárstvo (napr. infraštruktúra, rozmanitosť plodín, poloha farmy, možnosti zabezpečenia živín, ľudské zdroje). **Krok 2: Preskupte sa a zamyslite sa-** Študenti sa vrátia na východiskové miesto, kde zdieľajú svoje pozorovania a spoločne zhromažďujú otázky týkajúce sa charakteristík farmy, výberu plodín či rozhodnutí v oblasti riadenia. Otázky sa zaznamenajú na flipcharte. (Voliteľné: Študenti môžu zdieľať aj svoje pocity z individuálneho pozorovania v tichu – čo im pripadalo hodnotné, prekvapujúce alebo náročné počas procesu.) Na konci dňa sa skupina k otázkam spoločne vráti a diskutuje o možných odpovediach.
Odporúčané vyučovacie metódy	**Metóda „Think–Pair–Share (Premysli – Poraď sa – Prezentuj)“** **Krok 1: Položte kritickú otázku**, napríklad: *„Aké stratégie možno použiť na zlepšenie úrodnosti pôdy v podmienkach tejto farmy?“* ALEBO *„Aké ekologické postupy manažmentu pôdy možno uplatniť na zlepšenie jej štruktúry a úrodnosti počas konverzie?“* **Step 2: Premysli:** študenti si v tichosti zapisujú svoje odpovede (5 minút).

	Step 3: Poraď sa: študenti vytvoria dvojice, v ktorých porovnávajú svoje odpovede a diskutujú o možných stratégiách (10 minút). **Step 4: Prezentuj:** dvojice predstavia svoje najzaujímavejšie poznatky pred celou skupinou (15 minút). Voliteľné: Zapíšte navrhované riešenia na flipcharte.
Obed: (12:30-13:30)	
Blok 3.: (13:30-14:30)	V tomto bloku sa študenti naučia, ako možno teoretické poznatky pretaviť do praxe.
Odporúčané vyučovacie metódy	**Mini-prednáška** o tom, ako teória ekologického poľnohospodárstva funguje v praxi. (Navrhované témy prezentácie môžu byť napríklad: úrodnosť pôdy, biodiverzita, chov zvierat, vodné hospodárstvo, znečistenie prírody a pod.) Napríklad prednáška o biodiverzite môže zahŕňať témy ako striedanie plodín, pôvodné plemená, či obmedzené obrábanie pôdy atď.
Prestávka: (14:30-15:00)	
Blok 4.: (14:30-15:30)	V tomto bloku sa študenti oboznámia so skúsenosťami farmára.
Odporúčané vyučovacie metódy	**Praktická realizácia konverzie na ekologické poľnohospodárstvo** Farmár, ktorý úspešne prešiel na ekologické poľnohospodárstvo, vysvetlí svoju motiváciu, postup, výzvy a prekonávanie prekážok na základe štruktúrovaných otázok: **Krok 1: Rozhodnutie a stanovenie cieľov** Čo bolo hlavným podnetom konverzie na ekologické poľnohospodárstvo? Čo pomohlo urobiť konečné rozhodnutie? Aké zdroje informácií farmár využil? **Krok 2: Zdravie pôdy a zmeny v používaní vstupov**

	Ako farmár zvládol udržiavanie úrodnosti pôdy a zmeny v používaní vstupov? Aký vplyv mali tieto zmeny na riadenie farmy, kvalitu pôdy, úrodu atď.? **Krok 3: Diverzifikácia a plánovanie plodín** Aký bol plán diverzifikácie farmára? Ako diverzifikácia prispela k zmene štruktúry farmy? **Krok 4: Integrácia chovu hospodárskych zvierat** Ako prebiehal proces integrácie chovu hospodárskych zvierat? Ako tento krok ovplyvnil alebo zmenil profil farmy? **Krok 5: Certifikácia** Prečo je certifikácia dôležitá? Prináša nejaké výhody? Aké výzvy odhaľuje proces certifikácie?
Blok 4.: (15:30-16:00	V tomto bloku si študenti overia, či získali odpovede na otázky, ktoré v priebehu kurzu vznikli.
Odporúčané vyučovacie metódy	Riadená reflexia: Na konci dňa kurzu skupina spoločne prejde otázky a odpovede, ktoré boli počas dňa zaznamenané na flipcharte.

Obrázok 13 Silent walk („Tichá prechádzka“) na farme (Zdroj: Apolka Ujj 2023).

Obrázok 14. Pozorovania a otázky zaznamenané na flipcharte (Zdroj: Apolka Ujj 2023).

17. Nechemická regulácia zaburinenosti v ekologickom systéme

➔ Vzorový modulový kurz k modulu 2: „Konverzia technologických postupov" z učebného plánu „Konverzia na ekologické poľnohospodárstvo vo vysokoškolskom vzdelávaní".

➔ Súvisiaci vzdelávací materiál k tomuto kurzu je uverejnený v publikácii „Cesta k ekologickému poľnohospodárstvu: vybrané témy na uľahčenie konverzie". Kapitola 2: Manažment zaburinenosti.

Opis obsahu

Tento jednodňový vzdelávací kurz má za cieľ poskytnúť študentom vedomosti a zručnosti nevyhnutné pre metódy nechemickej ochrany proti burinám, ktoré sú dôležité a efektívne počas prechodného obdobia a po ňom. Nahradenie herbicídov si vyžaduje zmeny v celom systéme rastlinnej výroby. Z daného dôvodu budú prezentované jednak preventívne a tiež priame metódy regulácie zaburinenosti.

Hlavné témy:

- Príčiny nadmerného zaburinenia obrábaných pôd
- Preventívne a kultúrne metódy regulácie zaburinenosti
- Nechemické metódy v hustosiatych plodinách
- Nechemické metódy v široko riadkových plodinách

Výsledky vzdelávania

Na konci tohto kurzu študent bude schopný:

- porozumieť metódam a postupom ochrany proti burinám v ekologickom systéme
- nadobudnúť schopnosť riadiť zaburinenosť v špecifických prostrediach a využívať kreatívne prístupy k rôznym nechemickým metódam
- aplikovať najnovšie poznatky v praktických situáciách na farme
- komunikovať svoje poznatky a závery, tiež formulovať logické postupy
- učebné metódy podporia spoluprácu, kreativitu a tímovú prácu študentov.

Štruktúra jednodňového modulového kurzu

Umiestnenie a opis lokality	Prostredie triedy
Ideálne obdobie	Kedykoľvek počas celého roka
Blok 1.: (9.00-10.30)	Úvod do regulácie zaburinenosti, príčiny nadmerného zaburinenia ornej pôdy, preventívne a kultúrne metódy
Odporúčané vyučovacie metódy	**1. Úvod (15 min.)** Vyučujúci predstaví ciele modulového kurzu, učebné metódy a rozvrh kurzu. **2. Metóda Premysli-Poraď sa-Prezentuj (15–20 min.)** Vyučujúci nastolí otázku: Aké stratégie a metódy regulácie zaburinenosti by mohli nahradiť chemické postupy? Využíva sa postup - krok za krokom tak, ako je to uvedené v "Pedagogickej príručke", Kroky 2,3,4. **3. Krátka prednáška vyučujúceho (40 min.)** Téma prednášky: Príčiny nadmernej zaburinenosti ornej pôdy, preventívne metódy regulácie (Prezentácia v PowerPointe). **4. Metóda Skladačky** Vyučujúci sleduje Kroky 1,2, 3 a 4 metódy tak, ako je uvedené v "Pedagogickej príručke". Predpoklad: 4 študenti v každej skupine. Zadaný obsah: Hlavná téma: *Preventívne, nepriame metódy regulácie zaburinenosti* *Podtémy:* *1. Využitie rotácie plodín, krycích plodín na reguláciu burín* *2. Prístupy v postupoch obrábania pôdy* *3. Využitie mulčovania a pasenia* *4. Optimalizácia medziriadkovej vzdialenosti, včasný výsev a kosenie*
Prestávka: (10.30-11.00)	
Blok 2.: (11.00-12.30)	**1. Metóda Skladačky - pokračovanie**

	Samostatná práca študentov v expertných skupinách. Študenti spolupracujú a uskutočňujú dôkladné skúmanie pridelených podtém. Využívajú poskytnutý "Vyučovací materiál", ako aj online zdroje, ako internet, YouTube, AI nástroje alebo akékoľvek iné relevantné zdroje.
Odporúčané vyučovacie metódy	**Metóda Skladačky – expertná skupina zdieľa Kroky 5,6** Študenti sa preskupia do skladačkových skupín, kde každý člen prezentuje zistenia jeho expertnej skupiny. Spolu potom syntetizujú poznatky a vypĺňajú pridelený pracovný list.
Obed: (12.30-13.30)	
Blok 3.: (13.30-15.00)	**Metóda Skladačky pokračuje Krokmi 7 a 8 (13.30 – 14.00).**
Odporúčané vyučovacie metódy	**1. Prednášky** **Témy:** Nechemická regulácia zaburinenosti v hustosiatych plodinách; Nechemická regulácia v široko riadkových plodinách (Prezentácie v PowerPointe, filmy, internetové zdroje, Youtube prezentácie, pozri Vyučovací materiál) **1. Skupinová aktivita študentov** Študenti v skupinách navrhnú stratégiu regulácie zaburinenosti pre vybranú plodinu v ekologickom systéme. Daná stratégia by mala obsahovať preventívne ako i priame metódy. Každá skupina prezentuje svoje riešenie.
Prestávka: (15.00-15.30)	
Blok 4.: (15.30-17.00)	**Záver**
Odporúčané vyučovacie metódy	- Zhrnutie a spätná väzba - Diskusia vedená vyučujúcim s použitím usmerňujúcich otázok - Študenti vypĺňajú hodnotiaci formulár **Dodatočné odporúčania:** Odporúča sa, aby si študenti v expertných skupinách vybrali vedúceho pre koordinovanie práce skupiny a

	zadávanie špecifických úloh. Študenti môžu pracovať na ich podtémach počas dlhšieho času v závislosti na zložitosti tém. • **Používajte štruktúrované pokyny:** Poskytnite študentom štruktúrovaný rámec, vrátane kľúčových otázok alebo usmerňujúcich bodov s cieľom pomôcť im sústrediť sa na najdôležitejšie aspekty ich podtém. • **Podporujte využívanie vizuálnych pomôcok:** Experti by mali byť motivovaní používať vizuálne pomôcky (diagramy, grafy, infografiku), keď prezentujú svoje podtémy s cieľom uľahčenia porozumenia. • **Zahrňte spätnú väzbu od kolegov:** Po každej odbornej prezentácii členovia skupiny môžu poskytnúť konštruktívnu spätnú väzbu, aby sa zabezpečila jasnosť a zaangažovanosť. • **Použite rotačný expertný systém:** Vo väčších triedach môžu experti rotovať medzi rozličnými skupinami, aby sa zabezpečili rozmanité perspektívy a posilnilo učenie. • **Implementujte stratégie hodnotenia:** Využite kvízy, otázky na zamyslenie alebo skupinové zhrnutie pre zhodnotenie efektívnosti metódy a presvedčenie, že všetci študenti pochopili obsah. • **Podporte aktívne zapojenie:** Stimulujte interaktívne činnosti, také ako hranie rolí, debaty alebo cvičenia na riešenie problémov, ktoré sa vzťahujú k podtémam. **Zvážte priestor na digitálnu spoluprácu:** Ak študenti pracujú na podtémach počas dlhšieho obdobia a používajú nástroje na online spoluprácu, to môže uľahčiť tímovú prácu a zdieľanie zdrojov.

18. Ekonomické aspekty konverzie na ekologické poľnohospodárstvo

➔ Vzorový modulový kurz k modulu 3 : "Zvládnutie ekonomiky v procese konverzie a po ňom" z učebného plánu „Konverzia na ekologické poľnohospodárstvo vo vysokoškolskom vzdelávaní".

➔ Súvisiaci vzdelávací materiál k tomuto kurzu je uverejnený v publikácii „Cesta k ekologickému poľnohospodárstvu: vybrané témy na uľahčenie konverzie". Kapitola 3: Ekonomické aspekty konverzie na ekologické poľnohospodárstvo.

Opis obsahu

Tento jednodňový modulový kurz skúma finančné a ekonomické hľadiská, ktoré sú zahrnuté v konverzii z konvenčného na ekologické poľnohospodárstvo. Zameriava sa na základné koncepty riadenia farmy, napríklad napr. strategické plánovanie, pridelenie zdrojov, zvládnutie rizík. Účastníci sa tiež budú zaoberať rozvojom udržateľného obchodného modelu Canvas, ktorý je prispôsobený farme meniacej sa na ekologické poľnohospodárstvo a naučia sa, ako navrhnúť marketingový plán, ktorý je v súlade s ekologickými princípmi a očakávaniami spotrebiteľov.

Výsledky vzdelávania

Na konci tohto kurzu študent bude schopný:

- aplikovať systémové myslenie na zvládnutie zložitosti podnikania
- nastaviť jasné obchodné ciele pre farmu
- vizualizovať nápady a vzájomné vzťahy medzi prvkami farmy
- identifikovať a formulovať poslanie podniku/farmy
- vypracovať obchodný model zameraný na vytvorenie efektívnosti a hodnoty (sociálne a environmentálne)
- navrhnúť jednoduchý a aktívny marketingový plán
- pracovať (premýšľať, tvoriť a prezentovať) ako člen tímu
- spolupracovať a vytvárať sieť spolupracovníkov.

Štruktúra jednodňového modulového kurzu

Umiestnenie a opis lokality	Učebňa
Ideálne obdobie	Kedykoľvek počas celého roka
Blok 1.: (9.00-10.30)	Podnikateľský model Canvas (BMC) a Trvalo udržateľný podnikateľský model Canvas – prezentácia koncepcie
Odporúčané vyučovacie metódy	V raňajšej sekcii prednáška experta bude stručne prezentovať koncept podnikateľskej stratégie a modelovania, ako aj 9 blokov Podnikateľského modelu Canvas (BMC) a dva dodatočné bloky, ktoré pretransformujú BMC na Trvalo udržateľný podnikateľský model Canvas. **Cvičenie očakávania (20 min.)** Toto cvičenie slúži na prelomenie ľadu, čo bude motivovať účastníkov k otvorenosti. • Najprv všetci účastníci individuálne napíšu tri očakávania, ktoré majú z modulového kurzu. • Účastníci, ktorí sú rozdelení do malých skupín (3 – 5 ľudí), diskutujú o individuálnych odpovediach. • Na základe diskusie skupina vytvorí zoznam s 3 – 5 najvýznamnejšími očakávaniami. Každá skupina prezentuje zoznam pre ostatných. **1. Prednáška** • Najprv vyučujúci prezentuje koncept podnikateľskej stratégie a modelovania, potom predstaví BMC. Aby sa uistil, že študenti rozumejú konceptu, zadáva otázky počas prednášky. **(ppt snímky 50 min.)** Potom sú prezentované praktické príklady (**ppt snímky a videá/krátke filmy, 20 min.)**
Prestávka: (10.30 – 11.00)	

Blok 2.: (11.00-12.30)	Skupinová práca na zovšeobecnení podnikateľských zámerov, ktoré sa vzťahujú k poľnohospodárstvu uplatňujúcemu ekologické postupy.
Odporúčané vyučovacie metódy	**1. Skupinová práca /seminár (60 min.)** Po prezentácii konceptu účastníci začnú pracovať v malých skupinách (3 – 5 ľudí). • Skupinová práca sa začína tvorivou technikou nových myšlienok, ktorá je zameraná na definovanie profilu vzorovej farmy prechádzajúcej na ekologické poľnohospodárstvo. • Po vygenerovaní podnikateľských nápadov skupina rozvíja krok za krokom Podnikateľský model Canvas na vzorovej farme. • Skupinová práca pokračuje diskusiou a rozšírením BMC na trvalo udržateľné BMC pridaním 2 ďalších blokov (sociálne a environmentálne náklady a výhody). **2. Krátka diskusia (30 min.)** Každá skupina prezentuje navrhnutý podnikateľský model Canvas všetkým účastníkom. Po prezentáciách bude nasledovať neformálna diskusia o navrhnutých Trvalo udržateľných BMC (max. 5 skupín/5 min.).
Obed: (12.30-13.30)	
Blok 3.: (13.30-15.00)	Vysvetlenie marketingového plánu
Odporúčané vyučovacie metódy	**1. Prednáška** • Vyučujúci prezentuje význam marketingového plánu a jeho štruktúru. Vysvetľuje rozdiel medzi marketingovým plánom na jednej strane a trhovou stratégiou či podnikateľským plánom na druhej strane **(ppt snímky, 60 min.)** • Prípadová štúdia **(30 min.)** Úspešný miestny príklad (fotografie, obaly, webové stránky).
Prestávka: (15.00 – 15.30)	

Blok 4.: (15.30-17.00)	Skupinová práca na vytvorení jednoduchého marketingového plánu
Odporúčané vyučovacie metódy	**2. Skupinová práca /seminár** • Úloha: definícia vášho ideálneho zákazníka – vytvorte základnú zákaznícku osobnosť **(15 min.)** • Úloha: Vytvorenie značky a rozprávanie príbehu - napíšte krátky príbeh značky alebo slogan pre svoju ekologickú farmu **(15 min.)** • Úloha: výber marketingových kanálov – vyberte si dva prioritné marketingové kanály a zdôvodnite svoj výber **(15 min.)** • Úloha: doplňte tabuľku jednoduchého marketingového plánu (vrátane cieľov, publika, kanálov, cenotvorby, ďalších krokov) **(25 min.)** **3. Krátka diskusia (20 min.)** Každá skupina prezentuje svoj mini-marketingový plán všetkým účastníkom. Po prezentáciách bude nasledovať neformálna diskusia o navrhnutých marketingových plánoch.

19. Komunikácia v procesoch zmien a obhajoba ekologického poľnohospodárstva

→ Vzorový modulový kurz k modulu 4: „Komunikácia a spolupráca pre ekologických poľnohospodárov“ z učebného plánu „Konverzia na ekologické poľnohospodárstvo vo vysokoškolskom vzdelávaní“.

→ Súvisiaci vzdelávací materiál k tomuto kurzu je uverejnený v publikácii „Cesta k ekologickému poľnohospodárstvu: vybrané témy na uľahčenie konverzie”. Kapitola 4: Komunikácia.

Opis obsahu

Cieľom tohto kurzu je poskytnúť študentom užitočné vedomosti a zručnosti, ktoré im umožnia riešiť náročné medziľudské situácie, ktoré môžu nastať počas procesu konverzie na ekologické poľnohospodárstvo. Prvá časť poskytuje pohľad do oblasti komunikácie pri zmenách a zahŕňa praktické cvičenie zamerané na komunikáciu so špecifickou cieľovou skupinou. Druhá časť, ktorá sa venuje obhajobe ekologického poľnohospodárstva, predstavuje a precvičuje techniku rozprávania príbehov.

Výsledky vzdelávania

Po absolvovaní tohto kurzu bude študent vedieť:

- pochopiť proces konverzie ako proces zmeny a uvedomiť si psychologické dôsledky, ktoré ho sprevádzajú,
- rozvíjať citlivosť voči ľudským potrebám v komunikácii,
- porozumieť dôležitosti komunikácie zameranej na konkrétnu cieľovú skupinu,
- vedome sa pripravovať na rôzne komunikačné situácie,
- využívať silu príbehov vo svojom profesijnom živote.

Štruktúra jednodňového modulového kurzu

Umiestnenie a opis lokality	učebňa
Ideálne obdobie	Kedykoľvek počas roka
Blok 1.: (9:00-10:30)	V tejto jednotke sa predstavujú základy komunikácie pri zmenách a prakticky sa precvičuje komunikácia pre špecifické cieľové skupiny.

Odporúčané vyučovacie metódy	**1. Reflexívne otázky týkajúce sa zmien (15 min.)** Na začiatku dňa vyzvite študentov, aby si zapisovali reflexívne myšlienky o zmenách, ktoré už v minulosti zažili. Vyzvite 2–3 študentov, aby zdieľali svoje postrehy. Môžete im položiť napríklad tieto otázky: • Spomeňte si na zmenu, ktorú ste zažili – čo ju spôsobilo? • Čo bolo pozitívne? Čo bolo ťažké? • Čo vám pomohlo zvládnuť túto zmenu? **2. Prednáška o základoch komunikácie pri zmenách s aktivizačnými prvkami (60 min.)** Prednáška môže vychádzať z odporúčaných vzdelávacích materiálov a môže zahŕňať**:** • Fázy procesu zmeny podľa Kurta Lewina (rozmrazenie, zmena, zafixovanie -zmrazenie), • Odpor voči zmene ako prejav strachu zo straty, • Prístupy k úspešnej komunikácii pri zmene, • Komunikácia prispôsobená cieľovej skupine. Odporúčania pre aktivizačné prvky počas prednášky: • Počas prednášky viackrát použite reflexívne otázky, aby si študenti mohli vytvoriť svoj vlastný názor a aby bola teoretická časť zaujímavejšia. • Precvičujte aktívne počúvanie ako kľúčovú zručnosť pri komunikácií: študenti sa rozdelia do dvojíc – jeden hovorí 2–3 minúty o niečom, čo ho rozčuľuje (nie príliš osobnom). Potom druhý z dvojice iba zopakuje, čo pochopil, bez hodnotenia a vyjadrenia vlastného názoru. Potom si vymenia úlohy a na konci sa podelia o svoje pocity z tohto cvičenia. **3. Začiatok cvičenia zameraného na komunikáciu so špecifickou cieľovou skupinou (15 min.)** Študenti sa rozdelia do troch skupín. Úlohou je vypracovať oznámenie pre zamestnancov (skupina 1), rodinných príslušníkov (skupina 2), alebo zákazníkov (skupina 3), v ktorom sa bude riešiť plán konverzie na ekologické poľnohospodárstvo. Tu je možný scenár:

	Pracujete ako správca (manažér) rodinnej farmy. Vašou víziou je zabezpečiť, aby bola farma pripravená na budúcnosť. Chcete prispieť k ochrane pôdy, klímy a biodiverzity. Taktiež si myslíte, že konverzia na ekologické poľnohospodárstvo prinesie dlhodobé ekonomické výhody vďaka vyšším cenám a dotáciám. Na farme pracujú 4 stáli zamestnanci a 3–4 sezónny robotníci, ktorí obhospodarujú 150 ha ornej pôdy, pasienkov a chovajú zvieratá. Vaši rodičia pred siedmimi rokmi otvorili malý farmársky obchod, ktorý je otvorený jeden deň v týždni.
	Úlohy pre študentov:
	• Vyplňte tabuľku analýzy cieľovej skupiny, v ktorej zhrniete výhody a nevýhody, ktoré by konverzia na ekologické poľnohospodárstvo priniesla vašej skupine. Príklad nájdete v sprievodných vzdelávacích materiáloch k tomuto kurzu.
	• Vyberte vhodný komunikačný kanál/situáciu na oslovenie vašej cieľovej skupiny, napr. porada zamestnancov, rodinná večera, leták, atď.
	• Vypracujte oznámenie pre vybranú cieľovú skupinu, ktoré vysvetlí:
	  o pozadie a naliehavosť zmeny,
	  o víziu, ciele a predbežnú stratégiu,
	  o realistický výhľad,
	existujúce možnosti a zdroje

Prestávka: (10:30-11:00)	
Blok 2.: (11:00-12:30)	Cvičenie zamerané na komunikáciu so špecifickou cieľovou skupinou
Odporúčané vyučovacie metódy	**1. Skupinová práca. (30 min.)** Pokračujte v skupinovej práci. **2. Prezentácie pred triedou. (40 min.)** Požiadajte skupiny, aby odprezentovali svoje analýzy a spôsoby oznámenia cieľovým skupinám a spoločne ich prediskutujte. **3. Reflexia vzdelávacej jednotky (20 min.)** Vyhraďte si čas na položenie reflexívnych otázok o priebehu tejto časti, napríklad:

	● Čo bolo na tejto jednotke zaujímavé? ● Čo bolo nové? ● Čo si z nej odnesiete?
Obed: (12:30-13:30)	
Blok 3.: (13:30-15:00)	V tejto časti sa hravou formou rozoberajú výhody a nevýhody ekologického poľnohospodárstva a predstavuje sa technika rozprávania príbehov.
Odporúčané vyučovacie metódy	**1. Kontroverzná línia (30 min.).** Na začiatok popoludňajšej časti sa aktivita *Kontroverzná (sporná) téma* využíva ako dynamická hra, ktorej cieľom je rýchlo zhromaždiť všetky argumenty **za a proti** určitej téme, ktoré majú účastníci k dispozícii. V tejto jednotke sa študenti zamerajú na pomenovanie výhod a nevýhod **konverzie na ekologické poľnohospodárstvo.** Postup aktivity: • Skupina sa rozdelí do dvoch radov, pričom prví účastníci z oboch radov stoja oproti sebe. Jeden rad predstavuje stranu „pro“ (za) a druhý stranu „contra“ (proti). • Prvá osoba z radu „pro“ začne a uvedie argument v prospech danej témy. Keď argument úspešne vysloví, opustí svoje miesto a presunie sa na koniec radu „contra“**. (**Pri ďalšom ťahu tak bude musieť uviesť argument z opačného pohľadu.) Následne má možnosť reagovať prvá osoba z radu „contra“, ktorá uvedie argument proti**.** Po úspešnom predložení argumentu sa aj ona presunie na koniec opačného radu**.** Potom pokračuje ďalšia osoba z radu „pro“ a tak ďalej. • Kedykoľvek účastník nedokáže uviesť nový argument, jednoducho opustí rad a posadí sa**.** • Hra končí vo chvíli, keď zostane iba jeden účastník**.**

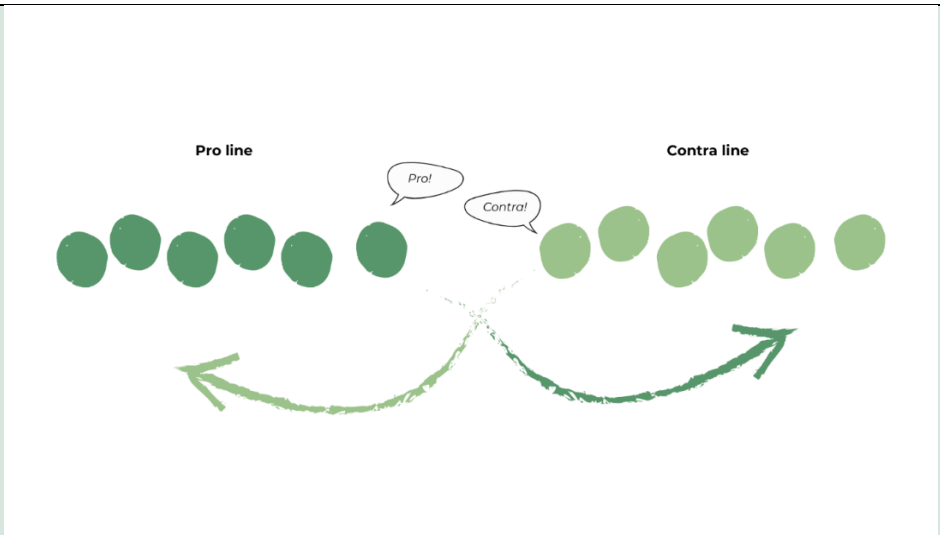

2. Prednáška o koncepcií a teórii rozprávania príbehov (50 minút). Zaoberajte sa nasledujúcimi témami:

- Začnite reflexiou a diskusiou o rozhovoroch, ktoré mali v minulosti a týkali sa ekologického poľnohospodárstva
- Zamerajte sa na **dopad príbehu** v dôsledku **evolučného vývinu ľudského mozgu** a jeho schopnosť reagovať na príbehy.
- Uveďte **príklad príbehu** (týkajúceho sa ekologického poľnohospodárstva) a požiadajte študentov, aby sa podelili o svoje skúsenosti.
- Prejdite **základy tvorby príbehu** za účelom obhajoby témy.

3. Úvod do praxe Rozprávania príbehov a začiatok precvičovania (10 minút)

Študenti pracujú vo dvojiciach. Majú za úlohu vybrať si jeden z nasledujúcich scenárov, alebo si vytvoriť vlastný scenár.

Scenáre:

1. *Ste na rodinnej večeri a váš strýko vyhlási, že ekologické poľnohospodárstvo nie je nič iné ako podvod, ktorým sa z naivných idealistov snažia vytiahnuť peniaze*
2. *Ste študent, ktorý sa špecializuje na ekologické poľnohospodárstvo. Váš spolužiak to odmieta a tvrdí, že ekologické poľnohospodárstvo nedokáže nakŕmiť celý svet.*

	3. *Ste na pracovnom pohovore na manažérsku pozíciu na farme, ktorá čiastočne funguje ekologicky. Personalista sa vás pýta,* či *si myslíte, že rozšírenie ekologického odvetvia je dobrý nápad a prečo.* 4. *Už nejaký čas uvažujete o prechode na ekologické poľnohospodárstvo. Počas obeda s vašimi zamestnancami sa rozhodnete túto tému otvorene prebrať. Po krátkej pauze sa Vás jeden zamestnanec spýta, čo vás viedlo k tomuto rozhodnutiu.* 5. *Ako farmár, ktorý začal konverziu na ekologické poľnohospodárstvo pred rokom, ste pozvaní na panelovú diskusiu na tému prechodu na ekologické poľnohospodárstvo. Moderátor sa vás pýta, čo vás viedlo k rozhodnutiu prejsť na ekologické poľnohospodárstvo napriek ekonomickým výzvam.* **Úlohy** Vypracujte odpoveď na danú situáciu pomocou argumentu, ktorý je prezentovaný prostredníctvom rozprávania príbehu**.** Preto: Nájdite vhodný faktický argument**.** Vytvorte z neho príbeh prispôsobený danej situácii.
Prestávka: (15:00-15:30)	
Blok 4.: (15:30-17:00)	V tomto bloku pokračuje precvičovanie rozprávania príbehov a vykonávajú sa krátke rolové hry. Posledných 15 minút je vyhradených na reflexiu.
Odporúčané vyučovacie metódy	**1. Pokračovanie precvičovania (35 min.)** **2. Prezentácia príbehov / rolových hier. (40 min.)** Niekoľko príbehov by malo byť odprezentovaných pred triedou. Ideálne je použiť rolovú hru, kde jedna osoba stvárni druhú stranu (strýko, spolužiak, personalista, zamestnanec alebo moderátor), zatiaľ čo druhá osoba odpovedá pomocou vopred pripraveného príbehu. Publikum je vyzvané, aby si robilo poznámky o tom, ako na nich príbehy pôsobia a zdieľalo svoje myšlienky po každej prezentácii. **3. Reflexívna diskusia (15 min.)** Nechajte študentov reflektovať a diskutovať o svojich skúsenostiach počas kurzu. Požiadajte ich, aby sa podelili o 1–2 veci, ktoré si zo dňa odnesú.

20. Prispôsobenie sa klimatickej zmene v ekologickom poľnohospodárstve a alternatívne poľnohospodárske prístupy

➔ Vzorový modulový kurz k modulu 5: „Dosiahnutie udržateľnosti napriek rizikám a klimatickým zmenám" z učebného plánu „Konverzia na ekologické poľnohospodárstvo vo vysokoškolskom vzdelávaní".

➔ Súvisiaci vzdelávací materiál k tomuto kurzu je uverejnený v publikácii „Cesta k ekologickému poľnohospodárstvu: vybrané témy na uľahčenie konverzie". Kapitola 5: Prispôsobenie sa klimatickej zmene a prístupy k alternatívnemu poľnohospodárstvu.

Opis obsahu

Cieľom tohto jednodňového kurzu je sprostredkovať základné poznatky o vplyvoch klimatických zmien na poľnohospodárstvo a adaptácii v ekologickom poľnohospodárstve. Zmena klímy je jedným z najväčších rizikových faktorov pre budúcnosť života na Zemi. Kurz preto predstavuje prístupy k riešeniu zmeny klímy a príklady osvedčených postupov. Prostredníctvom interaktívnych metód a skupinových diskusií si účastníci vytvoria vlastné názory na úlohu ekologického poľnohospodárstva v prispôsobovaní sa zmene klímy a v prispievaní k udržateľnosti. Príklady osvedčených postupov a prístupov k alternatívnemu poľnohospodárstvu motivujú účastníkov k posilňovaniu udržateľnosti v ich budúcej kariére.

Výsledky vzdelávania

- Na konci tohto kurzu bude účastník schopný:
- vytvoriť si názor na vplyv klimatických zmien na poľnohospodárstvo a na výzvy/prekážky ekologického poľnohospodárstva v tomto procese.
- poznať potenciál konverzie na ekologické poľnohospodárstvo pri riešení výziev spojených so zmenou klímy.
- zohrávať významnú úlohu v prispievaní k udržateľnej budúcnosti prostredníctvom príkladov osvedčených postupov a alternatívnych/inovatívnych prístupov k poľnohospodárstvu.

Štruktúra jednodňového modulového kurzu

Umiestnenie a opis lokality	Trieda a/alebo farma s možnosťou prezentácií a riadených diskusií.
Ideálne obdobie	Kedykoľvek počas roka, v závislosti od dostupnosti potenciálnych účastníkov.
Blok 1: 90 minút	V dopoludňajšom bloku vyučujúci stručne predstaví vplyvy klimatických zmien na poľnohospodárstvo a požiada účastníkov o ich názory na túto tému.
Odporúčané vyučovacie metódy	**1. Úvod (30 min.)** Vyučujúci poskytne stručný prehľad vplyvov zmeny klímy na poľnohospodárstvo a vysvetlí význam témy „adaptácia na zmenu klímy v ekologickom poľnohospodárstve“ (pozri učebné materiály). **2. Názorový barometer (20-30 min.)** Názorový barometer je sociometrická metóda, ktorá slúži na zobrazenie rôznych pohľadov v skupine študentov na určitú tému. Študenti si vyberajú, kde sa nachádzajú v danej otázke (na škále od „plne súhlasím“ až po „nesúhlasím“). Vyučujúci sa môže niektorých študentov opýtať na ich umiestnenie, aby získal podrobnejší pohľad na ich názor. **Príprava:** Vyučujúci umiestni do miestnosti dva listy formátu DIN A4 (list 1: Plne súhlasím, list 2: Nesúhlasím) s dostatočným priestorom medzi otázkami stupnice. **Implementácia:** Teraz vyučujúci uvedie otázky alebo tvrdenia, ku ktorým sa účastníci majú vyjadriť na stupnici. Keď si všetci zvolia svoju pozíciu, vyučujúci sa opýta niektorých účastníkov, prečo si vybrali práve túto pozíciu (ideálne aspoň dve krajné pozície a jednu strednú). Príklady otázok podľa tém: 1. *Poľnohospodárstvo je jedným z hlavných prispievateľov ku klimatickým zmenám spôsobených človekom.* Vyučujúci sa opýta aspoň 3 ľudí, prečo tam stoja.

	2. Ekologické poľnohospodárstvo je riešením pre budovanie odolného potravinového systému v čase klimatických zmien. Vyučujúci sa opýta aspoň 3 ľudí, prečo si to myslia. *3. "Európa potrebuje do roku 2060 dosiahnuť 100 % ekologické poľnohospodárstvo."* vyučujúci sa opýta aspoň 3 ľudí, prečo tam stoja. *4. Skutočne udržateľné poľnohospodárske postupy (vrátane odolnosti voči zmene klímy, pozitívnej ekologickej stopy a dobrých životných podmienok zvierat) môžu dosiahnuť len malé poľnohospodárske podniky.* Keď si všetci vytvoria názor, vyučujúci sa opýta, aké špeciálne účinky má ekologické poľnohospodárstvo na životné prostredie (voda, pôda, druhy). **Tipy pre vyučujúcich:** Vyhnite sa hodnoteniu alebo komentovaniu odpovedí a nezačínajte diskusiu medzi účastníkmi! Ak však sú odpovede nesprávne, môžete reagovať a stručne sa podeliť o svoje skúsenosti. **3. Videá o vplyvoch zmeny klímy a prispôsobení sa zmene klímy v poľnohospodárstve (30 min.):** Vyučujúci predstaví mapu „Poľnohospodárska pôda EÚ a riziká spojené so zmenou klímy" z AWA – AgriAdapt Webtool for Adaptation (https://awa.agriadapt.eu/de/), aby poskytol prehľad o rizikách spojených so zmenou klímy v poľnohospodárstve v Európe (viď učebné materiály). Vyučujúci premietne niektoré z nasledujúcich videí a s účastníkmi diskutuje o skúsenostiach z praktických príkladov adaptácie na zmenu klímy a ochrany klímy: • ClimateFarmDemo Project (6 min. anglicky): https://www.youtube.com/watch?v=ev2zyF8l5W0 • Recognise and avoid heat stress of milk cows on the meadow (FiBL Switzerland) (Nemecky s titulkami, 6 min.):

	https://www.fibl.org/de/infothek/meldung/video-hitzestress-milchkuehe-weide
Blok 2: 90 minút	**Zmierňovanie klimatických zmien (viď učebné materiály 1.2)** Vyučujúci predstavuje, ako ekologické poľnohospodárstvo zmierňuje zmenu klímy a je účinnejšie v ochrane klímy ako konvenčné poľnohospodárstvo. Ďalej sú prezentované výhody ekologického poľnohospodárstva v porovnaní s konvenčným poľnohospodárstvom (napr. tvorba humusu, stabilné a odolnejšie agroekosystémy, znížené emisie nepoužívaním syntetických hnojív). **Adaptačné opatrenia na zmenu klímy (viď učebné materiály kapitola 2)** V tomto bloku vyučujúci predstaví adaptačné opatrenia na zmenu klímy v ekologickom poľnohospodárstve: • Prispôsobený vodný manažment • Manažment pôdy a živín • Priamy výsev, výsev do mulča a redukované obrábanie pôdy • Diverzifikácia plodín • Využívanie agrolesníckych systémov a výsadba kríkov • Chov zvierat prispôsobený klimatickým podmienkam • Opatrenia proti tepelnej záťaži u pasúcich sa kráv • Prispôsobené postupy riadenia poľnohospodárskych podnikov Ak zostane čas, vyučujúci môže predstaviť nástroj **kalkulačky uhlíkovej stopy v poľnohospodárstve**, ktorý slúži na meranie a znižovanie uhlíkovej stopy farmy: https://calculator.farmcarbontoolkit.org.uk/ Nástroj kalkulačky uhlíkovej stopy v poľnohospodárstve je možné testovať v malých skupinách na notebookoch. Následne môžu vyučujúci a účastníci tento nástroj vyhodnotiť.
Odporúčané vyučovacie metódy	**Diskusia v malých skupinách (4 osoby/skupina) (30 min.):**

	"Aké opatrenia prijíma ekologické poľnohospodárstvo na zvládanie a zmierňovanie klimatických zmien?" Skupiny zbierajú opatrenia v ekologickom poľnohospodárstve, ktoré sa zaoberajú zmenou klímy, a diskutujú o odpovediach. Po 10 minútach sa vyučujúci opýta skupín na ich výsledky a napíše zozbierané opatrenia na flipchart alebo na tabuľu (10 minút). Následne vyučujúci poskytne prehľad a predstaví adaptačné opatrenia na zmenu klímy v ekologickom poľnohospodárstve, aby išiel hlbšie do detailov alebo doplnil niektoré dôležité fakty (viď učebné materiály kapitola 2).
Obed	
Blok 3: 180 minút vrátane prestávky na kávu	Popoludnie je zamerané na praktické skúsenosti s adaptáciou na zmenu klímy. Táto téma bude prehĺbená návštevou farmy šetrnej k životnému prostrediu alebo farmy, ktorá sa zaujíma o adaptačné opatrenia na zmenu klímy alebo má s nimi skúsenosti. Študenti tiež uplatnia vedomosti nadobudnuté počas dopoludňajšej časti, keďže počas exkurzie budú mať zadané úlohy.
Odporúčané vyučovacie metódy	**1. Návšteva farmy šetrnej k životnému prostrediu (90 min.)** Návšteva farmy dáva študentom príležitosť vidieť praktický príklad poľnohospodárstva v čase klimatických zmien. V ideálnom prípade prehliadku bude viesť správca farmy. Správca farmy poskytne prehľad o výzvach a opatreniach na prispôsobenie sa zmene klímy na farme. Účastníci sú vyzvaní, aby diskutovali o udržateľnosti, rizikách a šanciach tohto prístupu. Otázky pre študentov: • *Akú má farma štruktúru?* • *Čo farma pestuje alebo chová?* • *Aké sú klimatické podmienky na farme? Aké prekážky má farma v dôsledku zmeny klímy?*

	• *Zozbierajte dôležité abiotické faktory (napr. zrážky, kvalita pôdy, sklon terénu...)!* • *Aké opatrenia na prispôsobenie sa zmene klímy/zmiernenie jej vplyvov boli doteraz realizované?* • *Aké ďalšie opatrenia by mohli byť pre farmu užitočné?* **2. Plán prispôsobenia sa zmene klímy pre farmu (90 min.)** Účastníci používajú šablónu na vytvorenie základného plánu adaptácie na zmenu klímy pre ekologickú farmu, pričom zohľadňujú faktory ako vodný manažment, diverzifikácia plodín, manažment pôdy a živín a opatrenia prispôsobené zmene klímy v poľnohospodárstve/chove zvierat. Po 60 minútach skupinovej práce každá skupina prezentuje svoje návrhy.
Blok 4: 30 minút	**Preverenie a hodnotenie**
Odporúčané vyučovacie metódy	Vyučujúci vyzve účastníkov, aby sa podelili o svoje názory na základe nasledujúcich otázok: • *Čo ste sa naučili o prispôsobovaní sa zmene klímy a alternatívnych prístupoch v ekologickom poľnohospodárstve?* • *Zmenil sa váš názor na ekologické poľnohospodárstvo po absolvovaní tohto kurzu? (pozri významový barometer)* • *Podľa vášho názoru, ako užitočné boli didaktické metódy v kurze vzhľadom na vyučovaný obsah?* *Čo vám v kurze chýbalo?*
Blok 3: 180 minút vrátane prestávky na kávu	Popoludnie je zamerané na praktické skúsenosti s adaptáciou na zmenu klímy. Táto téma bude prehĺbená návštevou farmy šetrnej k životnému prostrediu alebo farmy, ktorá sa zaujíma o adaptačné opatrenia na zmenu klímy alebo má s nimi skúsenosti. Študenti tiež uplatnia vedomosti nadobudnuté počas dopoludňajšej časti, keďže počas exkurzie budú mať zadané úlohy.
Odporúčané vyučovacie metódy	**1. Návšteva farmy šetrnej k životnému prostrediu (90 min.)**

	Návšteva farmy dáva študentom príležitosť vidieť praktický príklad poľnohospodárstva v čase klimatických zmien. V ideálnom prípade prehliadku bude viesť správca farmy. Správca farmy poskytne prehľad o výzvach a opatreniach na prispôsobenie sa zmene klímy na farme. Účastníci sú vyzvaní, aby diskutovali o udržateľnosti, rizikách a šanciach tohto prístupu. Otázky pre študentov: • *Akú má farma štruktúru?* • *Čo farma pestuje alebo chová?* • *Aké sú klimatické podmienky na farme? Aké prekážky má farma v dôsledku zmeny klímy?* • *Zozbierajte dôležité abiotické faktory (napr. zrážky, kvalita pôdy, sklon terénu...)!* • *Aké opatrenia na prispôsobenie sa zmene klímy/zmiernenie jej vplyvov boli doteraz realizované?* • *Aké ďalšie opatrenia by mohli byť pre farmu užitočné?* **2. Plán prispôsobenia sa zmene klímy pre farmu (90 min.)** Účastníci používajú šablónu na vytvorenie základného plánu adaptácie na zmenu klímy pre ekologickú farmu, pričom zohľadňujú faktory ako vodný manažment, diverzifikácia plodín, manažment pôdy a živín a opatrenia prispôsobené zmene klímy v poľnohospodárstve/chove zvierat. Po 60 minútach skupinovej práce každá skupina prezentuje svoje návrhy.
Blok 4: 30 minút	**Preverenie a hodnotenie**
Odporúčané vyučovacie metódy	Vyučujúci vyzve účastníkov, aby sa podelili o svoje názory na základe nasledujúcich otázok: • *Čo ste sa naučili o prispôsobovaní sa zmene klímy a alternatívnych prístupoch v ekologickom poľnohospodárstve?* • *Zmenil sa váš názor na ekologické poľnohospodárstvo po absolvovaní tohto kurzu? (pozri významový barometer)*

	• *Podľa vášho názoru, ako užitočné boli didaktické metódy v kurze vzhľadom na vyučovaný obsah?* • *Čo vám v kurze chýbalo?*
Blok 3: 180 minút vrátane prestávky na kávu	Popoludnie je zamerané na praktické skúsenosti s adaptáciou na zmenu klímy. Táto téma bude prehĺbená návštevou farmy šetrnej k životnému prostrediu alebo farmy, ktorá sa zaujíma o adaptačné opatrenia na zmenu klímy alebo má s nimi skúsenosti. Študenti tiež uplatnia vedomosti nadobudnuté počas dopoludňajšej časti, keďže počas exkurzie budú mať zadané úlohy.

Ďalšia inšpirácia na štúdium procesu učenia sa

V minulosti boli vytvorené ďalšie dokumenty na podporu vzdelávacieho procesu a tvorba takýchto materiálov mala potenciál upútať pozornosť dospelých študentov, motivovať ich k ďalšiemu vzdelávaniu a obohatiť ich odbornú prax. Prvým dokumentom je Pedagogická príručka – metodický materiál pre efektívne vyučovanie sociálneho poľnohospodárstva v projekte SoFarEDU (grant č. 2017-1-DE01-KA203-003583). Inšpirácia pre túto Pedagogickú príručku v projekte ETICOF vychádza z reflexívneho prístupu k vzdelávaniu, ktorý podporuje pedagógov v premýšľaní o vzdelávacích cieľoch, kompetenciách a výsledkoch vzdelávania s cieľom určiť stratégiu plánovania cieľov kurzov. Druhý dokument nesie názov „Metodická príručka k zavádzaniu agroekológie pre poľnohospodárov". Obsahuje informácie o vzdelávaní dospelých, vrátane vymedzenia pojmu dospelý učiaci sa, spôsobov zohľadnenia cieľovej skupiny dospelých účastníkov vzdelávania a typov poskytovateľov vzdelávania pôsobiacich v tejto oblasti. Predstavuje prístupy k formovaniu vzdelávacích postojov, približuje Európsky kvalifikačný rámec a uvádza príklad štruktúry vzdelávacieho modelu a učebných štýlov. Vypracovanie tejto Pedagogickej príručky a Vzorových modulových kurzov (Exemplary Module Courses – EMC) nadväzuje na predchádzajúce metodické príspevky v danej oblasti a rozširuje ich o nové pedagogické perspektívy a praktické modely. Tieto dva zdroje spolu tvoria ucelený a koherentný balík, ktorý prepája koncepčnú reflexiu s praktickou aplikáciou. Hoci ani jeden z nich nepredpisuje pevne stanovený model, oba poskytujú flexibilný a prispôsobiteľný základ podporujúci pedagógov pri navrhovaní efektívneho a kontextovo citlivého vzdelávania. V tomto zmysle predstavujú predkladané materiály zároveň zhrnutie doterajších snáh aj platformu pre ďalšiu inováciu vo vyučovaní a učení sa v oblasti agroekológie a sociálneho poľnohospodárstva.